

www.daadsee.com

มุสลิมคณะใหม่

ระดับเบื้องต้น

สะอาด วารีย์

بسم الله الرحمن الرحيم

คำนำ

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على سيد المرسلين، وإمام الموحدين، وخير من تعبد لله رب العالمين، وعلى آله وصحبه أجمعين، وعلى من اقتفى أثره، وسار على دربه، وتمسك بسنته إلى يوم الدين، أما بعد:

มุสลิมคณะใหม่เล่มนี้ หมายถึงมุสลิมกลุ่มใหม่ที่ไม่ใช่มุสลิมกลุ่มเดิมที่มีในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม ผู้เขียนไม่ได้มีจุดประสงค์เขียนหนังสือเล่มนี้เพื่อสร้างความแตกแยกแต่อย่างใด หากแต่เห็นว่ามุสลิมเป็นพี่น้องกัน และเห็นว่าเป็นความจริงใจกว่าหากได้เขียนถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมากกว่าการหลบหลีกแล้วบอกว่า "เราเหมือนกัน" ทั้งที่ความเป็นจริง "เราต่างกัน" เพื่อเตือนสติตัวเอง และคนที่สนใจใฝ่หาความจริง ให้พาตัวเองเข้าไปใกล้อัลลอฮ์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม ได้บอกให้เราทราบว่าการประชาชาติอิสลามจะแตกเป็น 73 กลุ่ม แม้จะมีการถกเถียงกันอย่างมากถึงความถูกต้องของชะตีย์บนี้ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธความเป็นจริงได้ว่า จากอดีตถึงปัจจุบันมุสลิมแตกออกเป็นหลายกลุ่มจริง ๆ แต่เนื่องจากบางกลุ่มเกิดขึ้นมาแล้วก็ดับไปเพราะไม่มีผู้สืบทอด บางกลุ่มเรื่องราวของพวกเขาสูญหายไปกับกาลเวลามาไม่ถึงพวกเรา บางกลุ่มมีหลายชื่อแต่แนวคิดเดียวกัน บางกลุ่มมีชื่อซ้ำกันแต่แนวคิดต่างกัน การจะติกรอบอย่างชัดเจนให้ได้ 73 กลุ่มจึงเป็นเรื่องยาก หนังสือเล่มนี้จึงไม่ได้มีวัตถุประสงค์จะเขียนให้ครบทุกกลุ่ม หากแต่เป็นบางกลุ่มที่มีความน่าสนใจ หรือใกล้เคียงเสียมากกว่า และเป็นเพียงการสรุปสั้น ๆ ที่ทำให้คลายหิวเท่านั้น แต่ไม่ทำให้ถึงกับอิ่มแต่อย่างใด เพียงต้องการให้อ่านเกิดความเข้าใจในระดับเบื้องต้นเท่านั้น และผู้เขียนก็ได้พยายามจัดเรียงกลุ่มต่าง ๆ ตามลำดับเหตุการณ์ตามความเข้าใจของผู้เขียน

ผู้ที่ต้องการศึกษากลุ่มนิกายต่างๆ จากแหล่งของคนในกลุ่มนั้นโดยตรง **ควรมีความรู้ความเข้าใจหลักอะกิดะฮ์ของสัฟอย่างแน่นแฟ้นเสียก่อน** เพื่อจะได้ไม่หลงคล้อยตามไปกับข้อโต้แย้งที่หลากหลายอย่างกว้างขวางมาก ถ้าไม่ตั้งหลักดี ๆ ก็อาจทำให้เสียอะกิดะฮ์ได้ ซึ่งผู้เขียนเองก็ยังรู้สึกหนักใจ และเป็นห่วงแทนผู้อ่านทุกท่าน

ผู้ที่ได้ศึกษาเรื่องราวของมุสลิมกลุ่มใหม่ จะต้องสนใจว่าเหตุใดมุสลิมจึงเปลี่ยนไปได้มากถึงเพียงนี้ ทั้งที่เริ่มต้นมาจากคนเดียวกันแท้ ๆ สาเหตุก็เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้นเรากลับเพิกเฉย คิดว่าเป็น

เรื่องเล็กน้อย บางทีก็หาเหตุผลมาประกอบเพื่อให้ได้รับการยอมรับ บางครั้งก็ถูกปกป้องด้วยคำว่า "บิดอะฮฺที่ดี" จากนั้นจึงค่อยเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นมุสลิมกลุ่มใหม่ขึ้นมาอีกกลุ่ม นับเป็นอุทาหรณ์สำคัญสำหรับมุสลิมที่ต้องช่วยกันรักษาศาสนาไม่ให้มีใครมาเปลี่ยนแปลงแม้จะเป็นเพียงเล็กน้อยก็ตาม

ตามธรรมชาติของกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่มักจะต้องมีการอัปเดตปรับปรุงความเชื่ออยู่หลายต่อหลายครั้ง จึงทำให้ผู้ต้องการศึกษากลุ่มต่างๆ เกิดความสับสนได้ง่ายโดยเฉพาะเมื่อต้องอ่านจากตำราหลายๆ เล่ม หลายๆ ค่าย ผู้เขียนเองก็ได้พยายามในระดับหนึ่งแล้ว ทั้งจากการอ่านตำราต่างๆ จากหลายๆ แหล่งที่มา รวมทั้ง ฟังการถกประเด็นระหว่างกลุ่มต่างๆ และฟังคำอธิบายของผู้รู้หลายคนผ่านทางยูทูบ ตลอดจนเข้าไปศึกษาจากเว็บไซต์ต่างๆ มากมาย แต่ด้วยความที่เป็นมนุษย์ความผิดพลาดย่อมเป็นเรื่องไม่เหนือความคาดหมาย จึงต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย หากพบข้อความใดผิดพลาดไปจากความเป็นจริงโปรดแจ้งมาที่ผู้เขียนด้วย เพื่อที่จะได้ตรวจทานและแก้ไขต่อไป อินชาอัลลอฮฺ

ผู้เขียนขอขอบคุณ อ.ยูนุส วารีย์ อ.คอลิด วารีย์ อ.อิสยาส วารีย์ อ.ดาวูด ชัยน ที่ให้คำแนะนำดี ๆ

สุดท้ายนี้ขอความดีทำให้พี่น้องไม่สบายใจ ผมก็ขออะอัฟมา ณ ที่นี้ด้วยเช่นกัน

وَصَلِّ اللَّهُمَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا

สะอัด วารีย์

daasee@live.com

2 / 9 / 2016

สารบัญ

คำนำ	1
สารบัญ.....	3
เคาะวาริจญ์.....	5
ชีอะฮ์	7
ชีอะฮ์ 12 อีหม่าม (อิษนาอะชะรียะฮ์)	8
กัอฺดรียะฮ์	14
ญับรียะฮ์.....	15
มูรญิอะฮ์.....	16
ญะฮ์มียะฮ์.....	17
มูญตะซิละฮ์.....	19
กุลลาบียะฮ์.....	22
กัรรอมียะฮ์	22
อะฮาอิเราะฮ์	23
มาตุรีดียะฮ์	27
อิบาฎียะฮ์	29
ซุฟี.....	30
ดอริกัต (สายซุฟี)	31
ชีอะฮ์ ซัยดียะฮ์.....	35
ชีอะฮ์ อิสมาอีลียะฮ์.....	37
ชีอะฮ์ โบห์รา.....	38
ชีอะฮ์ นุคัยรียะฮ์	41
ชีอะฮ์ ดรูส	43

วะฮ์ฮาบียะฮ์.....	45
กรุอานียูน.....	48
ก็อดยานียะฮ์.....	51
อิควานมุสลิมูน.....	53
กลุ่มมุสลิมก่อการร้าย.....	56
อ้างอิง.....	61
อริธานค์พท์.....	62

กลุ่มมุสลิมที่มีความเข้าใจคำสอนของอิสลามคลาดเคลื่อน

เคาะวาริจญ์

"กลุ่มที่นิยมความรุนแรง หุก่ม (ตัดสิน) คนอื่นเป็นกาเฟร และต่อต้านผู้นำที่ทำบาปใหญ่"

ปี ฮ.ศ. 37

ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า "จากคนลักษณะแบบนี้ จะเกิดกลุ่มชนที่อ่านอัลกุรอ่าน ไม่เลยคอกหอย(คือไปไม่ถึงหัวใจ) พวกเขาจะเช่นฆ่าชาวอิสลาม และปล่อยชาวเจรีด พวกเขาจะ (หลุด)ออกจากอิสลาม(เร็ว)เหมือนที่ลูกศรออกจากคันธนู หากฉันอยู่ทันพวกเขา แน่ฉันจะออกไปสังหารพวกเขาให้เหมือนกับพวกฮาดฎุกสังหาร(คือ ไม่ให้เหลือแม้แต่คนเดียว)" บันทึกโดยบุคอริย และมุสลิม

เคาะวาริจญ์เป็นกลุ่มแรกที่แตกออกมาจากอิสลาม อยู่ในยุคเคาะลีฟะฮุอูลี(ฮ.ศ.35-40) ก่อตัวขึ้นหลังเหตุการณ์ตะห์กิม ในช่วงที่เกิดสงครามคิฟฟิน ระหว่างท่านอลี และท่านมูอาวียะฮ์ เราะฎียัลลอฮุอันฮุม่า ปี ฮ.ศ. 37 ฝ่ายกองทัพของมูอาวียะฮ์เรียกร้องให้ยุติความขัดแย้งโดยการแต่งตั้งคนขึ้นมาชี้ขาดปัญหาที่เกิดขึ้น) โดยท่านอลีก็ได้ยินยอมทำตามข้อเรียกร้องดังกล่าว แต่คนในฝ่ายกองทัพท่านอลีจำนวนหนึ่งเกิดไม่พอใจ และพากันออกมาต่อต้านท่านอลี มีคนสำคัญ 3 คน คือ อัชชัต บินกัยยัส อัล-กันดี(الشعت بن قيس الكندي), มัสฮัร บินพะดะกี อัต-ตะมีมีย(مسعر بن فدكي التميمي) และซัยด์ บินหุศัยยน์ อัฏ-ฏอฮีย(زيد بن حصين الطائي) และพวกเขาได้ตัดสินว่าท่านอลีตกศาสนาแล้ว(ดักฟิร) เพราะไปยินยอมตามข้อเรียกร้องดังกล่าว และซุอายะฮ์ ที่ว่า

إِن الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ

“การตัดสินชี้ขาดเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์เท่านั้น”

ส่วนท่านอลีก็ได้ให้ความเห็นของท่านไว้ว่า “เป็นคำพูดจริงแต่แฝงเจตนาเท็จ” เดิมทีนั้นคนเหล่านี้มีหลายพันคน แต่หลังจากที่ท่านอลีและท่านอับดุลลอฮ์ บินอับบาสไปเจรจา ทำให้คนส่วนมากยอมกลับใจ เหลือเพียงราว 1000 คนที่ยังคงยืนกรานแข็งข้ออยู่ และภายหลังที่พวกเขาได้สังหารคนบริสุทธี ดักปล้นชิงทรัพย์ และทำร้ายคนต่างเชื้อชาติต่างศาสนา ท่านอลีจึงได้ส่งกองทัพไปจัดการคนเหล่านี้จนหมดสิ้น แต่คนที่มีแนวคิดแบบนี้ยังคงเหลือรอดอยู่ และต่อมาได้แตกแขนงออกไปเป็นอีกหลายกลุ่มหลายชื่อ

แนวคิดหลักที่เป็นปัญหาของกลุ่มนี้

1. หุก่ม (ตัดสิน) คนทำบาปใหญ่ว่าเป็นกาเฟร
2. อนุญาตให้สังหารมุสลิมที่ทำบาปใหญ่ได้
3. จำเป็นต้องออกมาต่อต้านผู้นำที่ทำบาปใหญ่
4. ประกาศตนไม่เกี่ยวข้องกับท่านอุษมาน อลี และผู้ร่วมในสงครามอุลลุ(ฮ.ศ.36)ทุกคน และตัดสินคนเหล่านี้ว่าเป็นกาเฟร

กลุ่มนี้ถือว่าเป็นกลุ่มที่เข้าใจอิสลามผิดเพี้ยนอย่างรุนแรง พวกสุดโต่งและพวกก่อการร้ายในปัจจุบัน อาศัยแนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญ และมักใช้เป็นเหตุในการเช่นฆ่าผู้บริสุทธื์ และออกมาต่อต้านผู้นำ จนเป็นเหตุให้ผู้คนทั่วโลกหวาดกลัวและเข้าใจอิสลามแบบผิดๆ คิดว่าอิสลามเป็นศาสนาที่นิยมความรุนแรง

คนในกลุ่มนี้มักจะตอบโต้ผู้รู้ที่สอนให้เชื่อฟังและอดทนต่อผู้นำว่าเป็นผู้รู้ที่คอยรับใช้ผู้มีอำนาจ (อุละมาฮ์ สะลาฟีน)

ชีอะฮ์

"คลังคลังลูกหลานนบีจนหวนหวาดาบอด"

เริ่มต้นราว ปี ฮ.ศ. 37 – 40

ชีอะฮ์ เดิมหมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ฝ่ายเดียวกับกองทัพของท่านอลี เรียกว่า ชีอะฮ์อลี

แต่ในภายหลังหมายถึง กลุ่มคนที่เชื่อว่าท่านอลี -เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ- คือเคาะลีฟะฮ์ที่ชอบธรรม ที่อัลลอฮ์แต่งตั้งเองโดยระบุลงมาอย่างชัดเจน แต่อับบัสกร อุมัยร และบรรดาเคาะซาบะฮ์คนอื่น ๆ -เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ- รวมหัวกันแย่งตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ไปจากอลี ชีอะฮ์ยกย่องท่านอลี และลูกหลานของเขาเกินขอบเขตที่ศาสนากำหนด และได้กุเรื่องต่างๆ ขึ้นมากมาย

การเกิดชีอะฮ์เป็นอุทาหรณ์ให้เราระมัดระวังไม่ให้ถูกทำลายโดยใช้ความรักที่มีต่อมัสยิดมาลวงตา

ต้นเหตุทั้งหมดเริ่มจาก **อับดุลลอฮ์ บินสะบะฮ์ (عبد الله بن سبأ)** ชาวยิวจากเยเมนที่ต้องการทำลายอิสลาม แบบเดียวกับที่ยิวในอดีตเคยทำกับคริสเตียน โดยชูความรักที่มีต่อชนปี่ชาก่อนแล้วค่อยๆ สอดแทรกความเชื่อผิดๆ จนจากที่ท่านนบีอิซาเป็นเพียงมนุษย์ก็กลายเป็นลูกพระเจ้า และกลายเป็นพระเจ้าไปในที่สุด

อับดุลลอฮ์ บินสะบะฮ์แสวงหาเป็นมาเข้ารับอิสลาม แล้วเริ่มวางแผนปลุกระดมสร้างความวุ่นวายตั้งแต่สมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัยรมาแล้ว พอมาถึงสมัยอลี ก็เรียกร้องให้รักและเทิดทูนอลี จนเมื่อท่านหุสัยนุ (หลานของท่านนบี) ถูกสังหารที่กัรบะลาห์ ทำให้ผู้สืบทอดแผนการของอับดุลลอฮ์ บินสะบะฮ์ ได้จังหวะฉวยโอกาสปลุกระดมความคลังคลังที่มีต่อลูกหลานนบี และความเคียดแค้นที่มีต่อตระกูลอุมัยยะฮ์และเคาะซาบะฮ์ได้สำเร็จ ช่วงแรกก็ยังชูเป็นเรื่องการเมือง แต่ต่อมาก็เริ่มพัฒนากลายเป็นเรื่องศาสนา

เมื่อได้กุเรื่องใส่ร้ายเคาะซาบะฮ์ตลอดจนภรรยาคนปี่บางคนมากๆ เข้า ก็ทำให้ชีอะฮ์ชิงชังเคาะซาบะฮ์ เมื่อชิงชังแล้วก็เลิกฟังคำสอนของท่านนบีผ่านเคาะซาบะฮ์ที่เป็นสาวกท่านนบี แล้วมาฟังพวกเขาแทน โดยพวกเขาอ้างว่าสิ่งที่พวกเขานำมาบอกคือคำสอนอันบริสุทธิ์ที่ได้รับมาจากลูกหลานของนบีโดยตรง (ซึ่งในความเป็นจริงแล้วไม่สามารถตรวจสอบได้) โดยได้หยิบเอาคำสอนของท่านนบีที่ได้จากเคาะซาบะฮ์มาผสมผสานเพื่อให้ดูสมจริงยิ่งขึ้นแล้วเจือยาพิษเข้าไปเพื่อทำลายศาสนา สะดีย์ของชีอะฮ์จึงมีส่วนคล้ายกับสะดีย์ของสุนนีย์ในหลายเรื่อง (ชีอะฮ์จึงมักบอกกับเราว่า พวกเราเหมือนกัน) พวกเขาได้แต่งสะดีย์ขึ้นเป็นจำนวนมาก แล้วก็หักทักว่าเป็นคำพูดของลูกหลานนบี ชีอะฮ์ก็เริ่มพัฒนาไปเรื่อยๆ แยกเป็นกลุ่มย่อยต่างๆ มากมาย บางกลุ่มก็ไปไกลถึงกับเชื่อว่าอัลลอฮ์ลงมาสถิตย์ในตัวของอลี

สะเดียปลอมถูกตั้งขึ้นมากมายพร้อมสายรายงานปลอม แต่เนื่องจากคนที่ปลอมสะเดียมีหลายคน หลายกลุ่ม จึงทำให้ขัดกันเองอย่างหนัก ระบบตรวจสอบสะเดียของชีอะฮ์จึงล้มเหลว ไม่มีความเป็นวิชาการในการตรวจสอบสะเดีย แตกต่างจากระบบสะเดียของสุนนียะอย่างสิ้นเชิง

กลุ่มชีอะฮ์เองมีความพยายามตอบโต้ว่าอับดุลลอฮ์ บินสะบะอ์ ไม่มีตัวตนอยู่จริงในประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องที่ศัตรูของชีอะฮ์อุปโลกน์ขึ้นมาใส่ร้ายชีอะฮ์ แต่รายงานที่มีอยู่มากมายทั้งจากทางสายของสุนนียะและชีอะฮ์ รวมทั้งกลุ่มย่อยบางกลุ่มของชีอะฮ์ก็มีชื่อว่า สะบะอียะฮ์ ที่ได้มาจากชื่อหลังของชายอิหม่ามนี้ ตลอดจนผู้ที่ได้ศึกษาชีอะฮ์บางกลุ่มจะเห็นว่าคนๆ นี้ เป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับการนับถือเป็นอย่างมาก ทำให้ไม่สามารถปฏิเสธการมีตัวตนอยู่จริงของคนผู้นี้ได้

เบื้องหน้าคือการชูความรักและเรื่องการถูกรังแกของลูกหลานนบีเป็นเสมือนกับดักล่อให้คนเปลี่ยนมาเป็นชีอะฮ์ ส่วนคนที่เป็ชีอะฮ์อยู่แล้วก็ใช้วันที่ 1-10 เดือนมุฮัรร์รอม(เดือนที่ 1 ในปฏิทินอิสลาม)ตอกย้ำภาพที่ลูกหลานนบีถูกรังแกซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนฝังรากลึกอยู่ในใจจนหูหนวกตาบอดเพื่อตริ้งพวกเขาไม่ให้ออกไปจากชีอะฮ์ แต่เบื้องลึกกลับกลายเป็นถูกดึงออกมาจากแถวของมุสลิมได้สำเร็จ หลักการศาสนาถูกเปลี่ยนแปลงไปมากจนแทบไม่น่าเชื่อ

ชีอะฮ์ 12 อีหม่าม (อิษนาอะชะรียะฮ์)

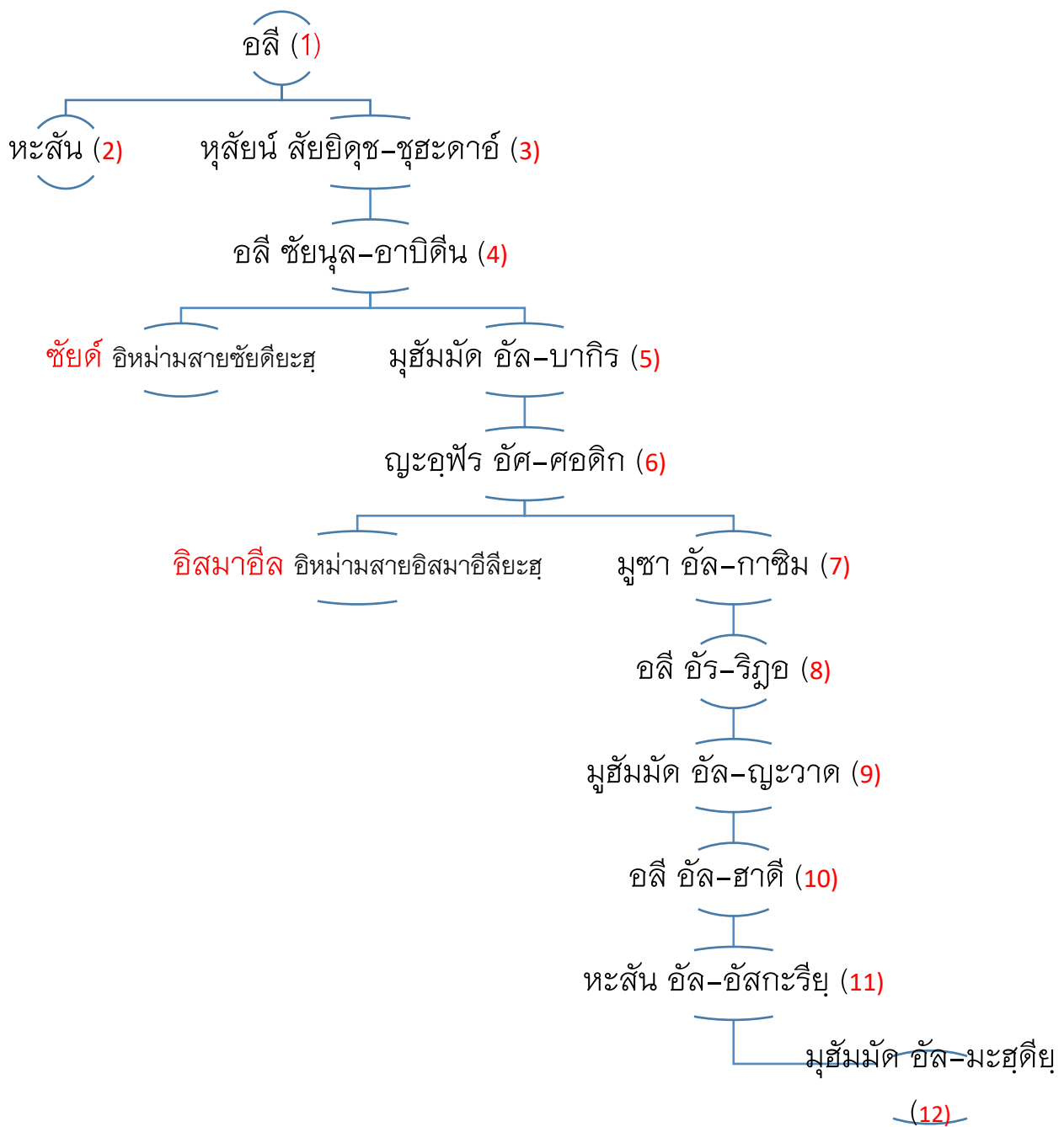
กลุ่มนี้เป็นชีอะฮ์ส่วนใหญ่ มีความเชื่อว่า โลกอยู่โดยไม่มีนบีหรืออีหม่ามไม่ได้ และอัลลอฮ์ได้แต่งตั้งอีหม่ามให้ขึ้นมาปกครองต่อจากท่านนบี 12 คน ที่เป็นญาติ และลูกหลานนบีทางท่านหญิงฟาฏิมะฮ์สุบตรีของ ท่านนบี โดยอีหม่ามคนที่ 12 คือ **อัล-มะฮ์ดี** ขณะนี้อยู่ในช่วงหลบเร้น (ซ็อยบะฮ์ กุบรอ) ตั้งแต่ปี ฮ.ศ.329 มีอายุมากกว่า 1,000 ปีแล้ว **และจะมีชีวิตยืนยาวไปถึงกัลปาวสาน**

อีหม่ามทั้ง 12 ท่าน มีรายชื่อดังนี้

1. ท่านอลี บินอับฏอลิบ อัล-มูตะฎอ (เกิดก่อนฮิจเราะฮ์ศักราช 23 ปี – เสียชีวิตปีฮ.ศ.40)
ลูกพี่ลูกน้องและลูกเขยของท่านนบี
2. ท่านหะซัน บินอลี อัซ-ชะกีย (ฮ.ศ.3-50)
3. ท่านหุซัยน์ บินอลี ซัยยิดุช-ชุสะดาค์ (ฮ.ศ.4-61) ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า “แขกเจ้าเซ็น”
4. ท่านอลี บินอัล-หุซัยน์ ซัยนุล-อาบิดีน (ฮ.ศ.38-94)
5. ท่านมุฮัมมัด บินอลี อัล-บากิร (ฮ.ศ.57-114)

6. ท่านญะอ์ฟร บินมุฮัมมัด อัศ-ศอดิก (ฮ.ศ.83-148)
7. ท่านมุซา บินญะอ์ฟร อัล-กาซิม (ฮ.ศ.129-183)
8. ท่านอลี บินมุซา อัร-ริฎอ (ฮ.ศ.148-202)
9. ท่านมุฮัมมัด บินอลี อัล-ญะอ์วาดี (ฮ.ศ.195-220)
10. ท่านอลี บินมุฮัมมัด อัล-ฮาดี (เสียชีวิต ฮ.ศ.254)
11. ท่านหะซัน บินอลี อัล-อัสกะรี (ฮ.ศ.231-260)
12. ท่านมุฮัมมัด บินอัล-หะซัน (เกิด ฮ.ศ.255 และหลบเร้นครั้งแรก ฮ.ศ.260 และหลบเร้นครั้งที่สอง ฮ.ศ.329) คือ อิหม่ามอัลมะฮ์ดีที่ชีอะฮ์ 12 อิหม่ามกำลังรอคอย

ขออัลลอฮ์ทรงอำนวยพร และให้ความจำเริญแก่ท่านนบี และลูกหลานท่านนบีด้วยเถิด

แผนภูมิแสดงสายอิหม่ามของชีอะฮ์ 12 อิหม่าม และชีอะฮ์สายสำคัญอื่นๆ ชัยด์คือที่มาของชีอะฮ์สายชัยดียะฮ์ และอิสมาอีลคือที่มาของชีอะฮ์สายอิสมาอีลียะฮ์ ซึ่งยังแตกออกเป็นอีกหลายกลุ่ม

หลักศรัทธาของชีอะฮ์

- 1- **เอกภาพ (อັต-เตาฮีด)** คือ เชื่อว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้าองค์เดียว และไม่ตั้งภาคีใดต่อพระองค์ และเชื่อมั่นว่าพระองค์เป็นผู้สร้าง ให้ริสกี ให้ตาย ให้เป็นแต่เพียงผู้เดียว แต่อนุญาตให้ใช้สื่อ(ตะวัสสุล) ด้วยกับสถานะและปฏิกิริยา(กะรอมาฮ์)ของนบีและอิหม่ามได้ ไม่ถือว่าการอียาดะฮ์ และเชื่อว่า ไม่สามารถมองเห็นอัลลอฮ์ได้ทั้งในดunyaและอาคิเราะฮ์ และปฏิเสธการที่พระองค์มีร่างกาย หรือคล้ายคลึงกับมัลลูก ส่วนอายะฮ์ที่กล่าวถึง หน้า มือ การอยู่เหนือ และอื่นๆ จะใช้การตีความทั้งหมด
- 2- **นบี (อัน-นubuwah)** คือ นบีทุกคนเป็นเราะสูลที่มาจากอัลลอฮ์ ถูกแต่งตั้งเพื่อประกาศเผยแผ่ลัทธิธรรม และท่านนบี มุฮัมมัด เป็นนบีคนสุดท้าย และเป็นหัวหน้าของบรรดาเราะสูล เป็นมัลลูก (สิ่งถูกสร้าง) ที่ประเสริฐที่สุด และเป็นมะอฺศุม (ผู้ไร้บาป และความผิดพลาด) ทั้งเรื่องดunyaและอาคิเราะฮ์ และท่านไม่เคยทำผิดใดตลอดชีวิตของท่านทั้งก่อนและหลังการเป็นนบี ใครเชื่อว่ามีคัมภีร์อื่นหลังจากท่านนบีถือว่าเป็นกาเฟรตศาสนา และเชื่อว่าอัลกุรอานที่อยู่ในมือมุสลิมปัจจุบันนี้เป็นคัมภีร์ที่อัลลอฮ์ประทานลงมาให้ท่านนบี ไม่มีตกหล่น เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมแต่อย่างใด
- 3- **การฟื้นคืนชีพ (อัล-มะอาด)** คือ เชื่อว่าอัลลอฮ์จะทรงให้ทุกชีวิตฟื้นขึ้นมาในวันกิยามะฮ์เพื่อรับการสอบสวน และเชื่อเรื่องสวรรค์และนรก การลงโทษในหลุมฝังศพ การชั่งความดีความชั่ว การข้ามสะพาน (ศิรฏ) ชาวอะฮฺรอฟ และบันทึกความดีความชั่ว
- 4- **ความยุติธรรม (อัล-อัดล)** คือ เป็นไปไม่ได้ที่อัลลอฮ์จะอยู่ยุติธรรมต่อบ่าว หรือทำสิ่งที่สติปัญญาดีๆ บอกว่าน่ารังเกียจ ผลจากการศรัทธาข้อนี้ คือ การเชื่อว่ามนุษย์คือผู้สร้างการกระทำของตนเองด้วยกับบอญมาติของอัลลอฮ์ ไม่เช่นนั้นบ่าวก็จะมีบทบาทใด การสอบสวนจะกลายเป็นเรื่องอยู่ยุติธรรมทันที
- 5- **อิหม่าม (อัล-อิมามะฮ์)** เป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งจากอัลลอฮ์ พระองค์ทรงเลือกเฟ้นพวกเขาด้วยความรู้ของพระองค์เหมือนกับที่เลือกเฟ้นบรรดานบี และแผ่นดินไม้อาจดำรงอยู่โดยปราศจากนบี หรืออิหม่าม จะเผยตัวหรือซ่อนเร้นอยู่ก็ตาม และเชื่อว่าท่านนบีสั่งเสีย (วะคียะฮ์) แก่อลี และอลีสั่งเสียแก่หะสัน และอย่างนี้เรื่อยไป ผลจากการเชื่อหลักการข้อนี้ ก็ต้องเชื่อว่า บรรดาอิหม่ามก็เป็นมะอฺศุม (ไร้บาป ไร้ข้อผิดพลาด) เหมือนกับบรรดานบีด้วยเช่นกัน เพราะตำแหน่งอิหม่ามเป็นการต่อเนื่องภาระกิจของนบีโดยต้องรักษา ปกป้องอิสลาม ไม่ให้ถูกเปลี่ยนแปลง และต้องคอยสอนผู้คน

บางทีก็เรียกว่า **ญะฮ์ฟะรียะฮ์** โดยเอาชื่อมัซฮับฟิกฮ์ของชีอะฮ์มาเรียก

ตำแหน่ง **มัรญิอุ** คือ ตำแหน่งของผู้รู้ชั้นสูงที่สามารถวินิจฉัยปัญหาให้คนทั่วไปทำตามได้

ตำแหน่ง **วิลายะฮ์ฟะกียะฮ์** คือ ตัวแทนของอิหม่าม เป็นตำแหน่งสูงสุดของผู้รู้ชีอะฮ์

ชีอะฮ์เวลาละหมาดต้องสวดบิรวัศศุรรรมาติ เช่น ดิน หิน ไม้ เพื่อแสดงว่าตนยอมมอบน้อมต่ออัลลอฮ์อย่างแท้จริง เวลาละหมาดจึงเห็นว่าชีอะฮ์จะกางผ้าที่มีดิน หรือหินอยู่ เพื่อให้การละหมาดใช้ได้ และดินที่มีความจำเริญมากที่สุดคือดินที่นำมาจาก กัรบะลาฮ์ (ดินแดนที่ท่านहुสَيْن์ถูกสังหาร)

คำเชื่อหลักบางประการที่เป็นปัญหา

- 1- เชื่อเรื่อง **บะดาร์** ว่า อัลลอฮ์ มีบางเรื่องที่จะรู้ และมีการเปลี่ยนใจใหม่ และเป็นเหตุผลที่มาของการเปลี่ยนสายลูกหลานนบีจากหะสันคนที่ มาเป็นของहुสَيْن์คนน้องแทน
- 2- เชื่อว่า ท่านอลีที่เป็นลูกเขยท่านนบี และลูกหลานของท่าน รวมทั้งหมด 12 คน คือผู้ที่อัลลอฮ์แต่งตั้งให้เป็นเคาะลีฟะฮ์ แต่ถูกท่านอับบัส ท่านอุมัร และเหล่าเคาะซาบะฮ์รวมหัวกันแย่งตำแหน่งไป ท่านอลีจึงต้องจำใจอดทน ทำการอำพรางตน (ตะกียะฮ์) เพื่อจะรักษาชีวิตตนและเพื่อรักษาศาสนาที่ถูกต้องเอาไว้ และเชื่อว่าลูกหลานท่านนบีถูกกดขี่ข่มเหงจากบรรดาเคาะซาบะฮ์ และคนอื่นๆ อยู่ตลอดเวลา
- 3- เชื่อว่า โลกไม่สามารถอยู่ได้โดยปราศจากอิหม่าม เชื่อว่า **"ตำแหน่งของอิหม่ามประเสริฐกว่าตำแหน่งของท่านนบี"**
- 4- บางกลุ่มเชื่อว่า ญิบรีลนำวะฮียาให้ผิดคน ที่จริงต้องนำมาให้อลี แต่เห็นท่านนบี มีลักษณะคล้ายกัน จึงเข้าใจผิดนำวะฮียาให้ท่านนบีแทน ทั้งที่อลียังเป็นเด็กเล็กอยู่
- 5- ในยุคแรกคนในกลุ่มนี้เชื่อว่า อัลกุรอานถูกเคาะซาบะฮ์ปิดเปื้อนไปแล้ว แต่ในยุคหลังได้เปลี่ยนความเชื่อไปแล้ว ปัจจุบันนี้พวกเขาบอกว่า อัลกุรอานไม่ได้ถูกปิดเปื้อน เพียงแต่ถูกสลับทำแหน่งสุเราะฮ์ และการแบ่งอายะฮ์ที่ไม่ตรงกันเท่านั้น อัลกุรอานฉบับที่ถูกต้องอยู่กับอิหม่ามมะฮ์ดีเท่านั้น
- 6- **ไม่ใช่ชะดีษของสุนนี** มีระบบชะดีษเป็นของตนเอง หนังสือหลัก 4 เล่มคือ อัล-กาฟี, อัล-อิสติบศอร, มัณลาฮะฮ์ญุรฮ์ฮ์ฟะกียะฮ์, อัต-ตะฮ์ซิบ ที่มีทั้งชะดีษเคาะเฮียะฮ์ หะสัน มุวัชชะก ฆะอะฮ์ฟ และอื่นๆ แต่ก็ยังเป็นระบบชะดีษที่ล้มเหลว ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการ
- 7- อิหม่ามคนที่ 12 อยู่ในช่วงหลบเร้น (**ฮัยยะฮ์ กุบรอ**) เชื่อว่า อิหม่ามมะฮ์ดี อิหม่ามคนที่ 12 เกิดมาได้พันกว่าปีแล้ว แต่ต้องลี้ภัยไปอยู่ในถ้ำ (ซิดาบา) อัลลอฮ์ให้มีอายุยืนเหมือนชาวถ้ำในอัลกุรอาน กำลังรอคำสั่งจากอัลลอฮ์ให้ปรากฏตัว
- 8- ยกเลิกการนิยัตชั่วคราว่าอิหม่ามมะฮ์ดีจะปรากฏตัว

- 9- อนุญาตให้ใช้การอำพรางตน (**ตะกียะฮ์**) ได้ โดยอ้างว่าบรรดาอิหม่าม และชีอะฮ์ในยุคแรกล้วนต้องอำพรางตนเองเพื่อรักษาศาสนาจนมาถึงปัจจุบันได้ ชีอะฮ์จึงมักใช้หลักการนี้กับคนที่ตนเป็นสวามิภักดิ์เพื่อชักชวน และหลอกล่อสวามิภักดิ์ให้เปลี่ยนมาเป็นชีอะฮ์
- 10- **ดูหมิ่นเกียรติของท่านนบี** โดยการกล่าวหาและสาปแช่งภรรยาบางท่านของท่าน คืออาอิชะฮ์ และฮัฟซะฮ์ ว่าเป็นผู้หญิงเลว
- 11- คำ และสาปแช่งเศาะฮาบะฮ์ส่วนใหญ่ว่าเป็นคนชั่วร้าย
- 12- เชื้อเรื่อง **ร็อจอะฮ์** ว่าเมื่ออิหม่ามมะฮ์ดีปรากฏตัวจะทำให้พวกคนชั่วที่สุด เช่น ท่านอบูบักร ท่านอุมัร ท่านหญิงอาอิชะฮ์ ฟื้นขึ้นมาจากความตายและตัดสินลงโทษเสีย
- 13- อนุญาตการแต่งงานชั่วคราว (**มุตอะฮ์**) ได้ โดยผู้ปกครองเองไม่จำเป็นต้องรับรู้ ทำให้สังคมวัยรุ่นชีอะฮ์ละเหว บางคนถึงขั้นอนุญาตให้ลواطได้ (คือมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันทางทวารหนักได้)
- 14- บางส่วนก็มีการทำร้ายร่างกายตนเองจนเลือดแดงฉานเต็มท้องถนนในวันอาชูรอฮ์ (10 มุฮัรรอม) เพื่อระบายความแค้นแทนอิหม่ามฮุสัยน
- 15- เปลี่ยนแปลงคำปฏิญาณชะฮาดะฮ์โดยให้กล่าวว่า **"ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์ และอลีเป็นวะลีของอัลลอฮ์"** บ้างก็ให้มีการกล่าวยืนยันว่า อบูบักร อุมัร อุษมาน อาอิชะฮ์ และฮัฟซะฮ์ เป็นชาวนรกด้วย
- 16- ละหมาดรวมได้แม้ไม่มีความจำเป็น ในหนึ่งวันจึงมักละหมาดเพียง 3 ครั้งเท่านั้น
- 17- จ่ายชะกาตทั้งแบบปกติ และแบบคุมุส (5 ซัก 1) หรือ 20 เปอร์เซนต์ของรายได้ ทำให้มีทุนดำเนินกิจการศาสนามาก
- 18- เข้าออกเดือนโดยใช้การคำนวณ

ก๊อดรียะฮ์

"ปฏิเสธเรื่องกอดร์ กอดร์"

ก่อนปี ฮ.ศ. 80

ก๊อดรียะฮ์ : กลุ่มนี้แปลกได้ชื่อมาจากคำว่ากอดร์(ลิขิตของพระเจ้า) แต่กลับเป็นพวกที่ไม่เชื่อเรื่องกอดร์ พวกเขากล่าวว่า ไม่มีการกำหนดล่วงหน้าจากอัลลอฮ์ ทุกอย่างที่มีมนุษย์ทำเป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกเองทั้งสิ้น ส่วนใหญ่ของกลุ่มนี้จะบอกว่า อัลลอฮ์รู้ล่วงหน้าและได้จัดบันทึกเก็บไว้หมดแล้ว แต่ไม่ยอมรับว่าทุกอย่างเกิดขึ้น เพราะอัลลอฮ์ประสงค์ แต่ก็ยังมีบางกลุ่มถึงกับบอกว่า อัลลอฮ์ไม่รู้ล่วงหน้า เลยทีเดียว

คนแรกที่น่าเสนอแนวคิดนี้ คือ มะอับด์ อัล-ญะนี (معبد الجني) (เสียชีวิต ฮ.ศ.80) ที่เมืองดามัสกัส เขาได้รับอิทธิพลความคิดนี้จากนายซุซันชาวเมืองบัสเราะฮ์ อดีตคริสเตียนที่เข้ามารับอิสลามจากนั้นก็กลับไปเป็นคริสเตียนตามเดิม โดยที่มะอับด์เขาได้กล่าวว่า "ไม่มีเรื่องกอดร์ ทุกอย่างเกิดขึ้นใหม่" และเมื่อท่านอับดุลลอฮ์ บินอุมร์ (เศาะฮาบะฮ์) ได้ยินเรื่องนี้ก็ตอบว่า "เจ้าจงนำความไปบอกเขาเถิดว่า ขอสาบานต่อผู้ที่อับดุลลอฮ์ บินอุมร์ใช้ในการสาบาน ฉันไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดกับเขา และเขาก็ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดกับฉัน แม้ว่าเขาจะมีทองเท่าภูเขาและบริจาคมันไปทั้งหมดในหนทางของอัลลอฮ์ อัลลอฮ์ก็จะไม่รับอะมัลของเขา เขาจนกว่าเขาจะต้องเชื่อเรื่องกอดร์เสียก่อน"

แนวคิดหลักที่เป็นปัญหาของกลุ่มนี้

1. ปฏิเสธเรื่องกอดร์
2. บางส่วนกล่าวว่า อัลลอฮ์ไม่รู้ล่วงหน้า
3. มนุษย์เป็นผู้สร้างอะมัลของตนเอง
4. อัลลอฮ์สร้างแต่สิ่งดี พระองค์ไม่ประสงค์สิ่งไม่ดี ฉะนั้นสิ่งไม่ดีอัลลอฮ์ไม่ได้สร้าง มนุษย์เป็นผู้ทำเอง ทำให้ท่านอับนุอุมร์กล่าวว่า "มะญฺฮ์ในประชาชาติอิสลามคือ พวกก๊อดรียะฮ์" เพราะมะญฺฮ์มีพระเจ้าสององค์คือกลางวันและกลางคืน และจากแนวคิดเรื่องกอดร์เหมือนพูดว่า ผู้สร้างมีสององค์คือ อัลลอฮ์ผู้สร้างแต่สิ่งดี และมนุษย์ผู้สร้างสิ่งชั่วร้าย

ญับรียะฮ์

"อัลลอฮ์บังคับทุกอย่าง มนุษย์ไม่ได้เลือกเอง"

ญับรียะฮ์ : กลุ่มที่คิดตรงข้ามกับก๊อดรียะฮ์ เชื่อว่าทุกอย่างที่มนุษย์ทำ ถึงมนุษย์จะคิดว่าเขาเลือกทำเอง แต่ในความเป็นจริง มนุษย์ไม่ได้เลือกเองอย่างที่เขาคิด ทุกอย่างเป็นไปตามเจตนาของอัลลอฮ์เท่านั้น คนแรกที่น่าเสนอแนวคิดนี้คือ ญะฮัด บินดรัฮ์ม(أحمد بن درهم)

เมื่อเราต้องเดินตามกำหนดที่เราเลือกเองไม่ได้ เราก็ไม่ต่างกับนักแสดงที่ต้องเล่นไปตามบทเท่านั้น การที่เราได้อยู่บนโลกนี้ และการส่งนบีมาสอน ก็ไร้ความหมายเป็นเพียงมายา รวมทั้งการชิงความดีความชั่ว การข้ามสะพานศิโรต্থ นรกและสวรรค์ก็จะไร้แก่นสาร

ทั้งสองกลุ่มนี้ คือก๊อดรียะฮ์ และญับรียะฮ์ ก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของความผิดพลาดที่เกิดจากการศึกษาศาสนาไม่รอบด้าน อ่านเพียงบางอายะฮ์แล้วด่วนสรุป หากได้ศึกษาทุกอายะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับกอดร์ ก็จะสรุปออกมาอย่างถูกต้องได้ไม่ยากนัก

ความดีความชั่วที่มนุษย์ทำ

ก๊อดรียะฮ์	อิสลาม	ญับรียะฮ์
มนุษย์เลือกเอง	มนุษย์เลือกจากตัวเลือกที่อัลลอฮ์ให้มา	อัลลอฮ์เลือกเอง

มุรญิอะฮ์

"อีมาน (การศรัทธา) อยู่ที่ใจ แค่เชื่อก็ได้เข้าสวรรค์"

มุสลิมบางคนคิดว่า แค่ได้เป็นมุสลิม ไม่ต้องละหมาด ก็ได้เข้าสวรรค์แล้ว

กลุ่มนี้มีแนวคิดที่ว่า คำว่าอีมาน (ศรัทธา) กับอะมัล (การทำความดี) เป็นคนละส่วนกัน แรกเริ่มเดิมทีคำว่า มุรญิอะฮ์ หมายถึงกลุ่มคนที่วางตัวเป็นกลางกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างอัสลี และมุอาวียะฮ์ เนื่องจากข่าวคราวในเวลานั้นมีความสับสนมาก จึงไม่ขอตัดสินเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และปล่อยให้เป็นที่ของอัลลอฮ์ตัดสินเองในวันกิยามะฮ์ ซึ่งแนวคิดแบบนี้ยังไม่ได้สร้างปัญหา

แต่ต่อมาคำๆ นี้ถูกใช้กับผู้ที่แยกเอา การทำความดี (อะมัล) ออกจากคำว่า อีมาน ซึ่งขัดกับทัศนะของผู้รู้ชาวสลัฟ คนแรกที่น่าเสนอแนวคิดนี้คือ **ซัรร์ บินอับดุลลอฮ์ อัล-มัชชะญียะ** เป็นแนวคิดที่เลียนแบบมาจากคริสเตียน

ผลร้ายตามมาทันที คือ ทำให้คนบางคนมองว่าไม่ว่าจะทำเลวแค่ไหน หรือไม่เคยทำดีใดๆ เลย ก็ไม่มีผลกับอีมาน ถ้าเชื่อว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้า ก็ถือว่าผู้ที่มีอีมานอย่างสมบูรณ์แล้ว

บางกลุ่มเลยเถิดกว่านั้นบอกว่า ขอแค่กล่าวคำปฏิญาณชะฮาดะฮ์ ก็ถือว่าเป็นผู้มีอีมานโดยสมบูรณ์แล้ว (ตามมุมมองนี้ มุนาฟิกก็ต้องถูกนับว่าเป็นมุฮ์มิน)

กลุ่มที่เลยเถิดไปไกลที่สุดบอกว่า ขอเพียงแค่รู้ว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้า ก็ถือว่า เขามีศรัทธาอย่างสมบูรณ์แล้ว (ตามมุมมองนี้ อิบليسก็ต้องถูกนับว่าเป็นมุฮ์มิน)

กลุ่มที่ใกล้เคียงกับชาวสุนนะฮ์มากที่สุด คือ กลุ่มที่กล่าวว่า อีมาน ประกอบด้วยใจและวาจา ส่วนกาย แม้ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของอีมาน แต่ก็ต้องอยู่ควบคู่กันเสมอแยกกันไม่ได้ หนึ่งในกลุ่มนี้คือ มุรญิอะฮ์หะนะฟี

ญะฮ์มียะฮ์

"ปฏิเสธพระนามและคุณลักษณะทั้งหมดของอัลลอฮ์"

ก่อนปี ฮ.ศ. 128

กลุ่มที่ปฏิเสธพระนามและศิฟัตทั้งหมดของอัลลอฮ์ เกิดในช่วงปลายยุคตาบิอิน คนที่นำแนวคิดนี้มาเผยแพร่คือ **ญะฮ์ม บินค็อฟฟาน** (جهم بن صفوان) (เสียชีวิต ฮ.ศ.128) ที่ย่านตุรมุซ เมืองคูรอซาน โดยที่เขาได้นำแนวคิดนี้มาจากญะฮ์ด บินดิรฮัม ที่นำแนวคิดนี้มาจากชาวยิวที่ชื่ออะบาน บินลัมอาน

ญะฮ์ม บินค็อฟฟาน เป็นคนแรกที่บอกว่า **อัลกูรอาน เป็นมัลลูก(สิ่งถูกสร้าง)** เนื่องจากเข้าใจว่า คำว่าองค์เดียว ก็คือมีแต่องค์เท่านั้น จะมีพระนามและศิฟัตประกอบเพิ่มเติมไม่ได้ พระนามและศิฟัตที่ถูกกล่าวไว้ในอัลกูรอานเป็นเพียงการเปรียบเปรยเท่านั้น

แนวคิดหลักที่เป็นปัญหา

- 1- ปฏิเสธพระนามและศิฟัตทั้งหมดของอัลลอฮ์
- 2- เรื่องกอดำใช้แนวคิดของพวกญะฮ์มียะฮ์
- 3- ความหมายของคำว่า อี้มาน ใช้แนวคิดของพวกมูรญิอะฮ์ ในระดับที่บอกว่า อี้มาน เป็นเรื่องของหัวใจเท่านั้น คนที่ทำบาปใหญ่ตามทัศนะนี้ยังเป็นมุอฺมินที่มีอี้มานสมบูรณ์
- 4- กล่าวว่า อัลกูรอาน เป็นมัลลูก
- 5- ไม่เชื่อเรื่องการลงโทษในหลุมฝังศพ การข้ามสะพาน (ศิรอก) และการเห็นอัลลอฮ์ในวันกิยามะฮ์
- 6- เชื่อว่า สวรรค์ และนรกมีวันสูญสลาย
- 7- เชื่อว่าอัลลอฮ์ทรงอยู่ทุกที่ และอยู่กับทุกคนด้วยองค์ (ซาต) ของพระองค์เอง

ท่านอิบนุ ตัยมียะฮ์ ได้แบ่งความเป็นญะฮ์มียะฮ์ไว้สามระดับคือ

1. ญะฮ์มียะฮ์ คือกลุ่มที่ปฏิเสธพระนามและศิฟัตทั้งหมดของอัลลอฮ์ ที่นำมากล่าวถึงเพื่อการเปรียบเปรยเท่านั้น
2. มีความเป็นญะฮ์มียะฮ์อยู่ คือกลุ่มมุตะซิละฮ์ กลุ่มที่ยอมรับพระนาม และปฏิเสธศิฟัตทั้งหมด

3. มีความเป็นญะฮ์มียะฮ์อยู่ คือ กลุ่มนิยมวิพากษ์ศาสตร์ (อะฮ์ลุลกะลาม) และนักฮะดีษบางท่าน เช่น มุฮัมมัด บินกุลลาบ และคนที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดของเขา เช่น อบุลหะสัน อัลอัชอะรียฺ รวมทั้งนักฟิกฮ์และนักตะเควฟบางท่าน ที่ยอมรับพระนามและคิฟต์ของอัลลอฮ์ในภาพรวม แต่ปฏิเสธบางพระนาม หรือบางคิฟต์ หรือไม่ก็ตีความบางคิฟต์ไปเป็นอย่างอื่น

มูตะชะฮิละฮ์

"คนทำบาปใหญ่ไม่ใช้มุฮัมมัดมิน ไม่ใช้กาเฟร"

ก่อนปี ฮ.ศ. 131

มูตะชะฮิละฮ์ เป็นหนึ่งในตัวอย่างของความผิดพลาดที่เกิดจากการลุ่มหลงปัญญา ตรรกะ ปรัชญา ตะวันตกและปรัชญาตะวันออกมากเกินไป จนนำไปสู่การใช้สติปัญญานำตัวบทอย่างไร้พรมแดน หลังจากเกิดการสู้รบกันระหว่างอัสและมูอาวียะฮ์และระหว่างอัสและพวกเคาะวาริจญ์แล้ว ก็ได้มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางถึงประเด็นหุกุม (ตัดสิน) ของคนทำบาปใหญ่ และเรื่องกอดัรว่าใครเป็นผู้กำหนด อัลลอฮ์หรือมนุษย์ จนเป็นผลให้เกิดกลุ่มนี้ขึ้นมา

กลุ่มนี้เริ่มปรากฏตัวในช่วงปลายราชวงศ์อะมะวียะฮ์ และมารุ่งโรจน์ในช่วงของราชวงศ์อับบาซียะฮ์ ที่ไปที่มาของกลุ่มนี้มีการถกเถียงกันอย่างมากรากศัพท์ชื่อกลุ่มนี้แปลว่า "แยกตัวออกไป" บ้างก็ว่ามาจากคนที่ชื่อ **วาคิล บินอะฏอฮ์ (واصل بن عطاء)** (เสียชีวิต ฮ.ศ.131) ที่ปกติจะมานั่งฟังเรื่องศาสนาในกลุ่มของหะสัน อัล-บัศรียะ จนเมื่อมีคนหนึ่งถามหะสัน อัล-บัศรียะ ถึงกลุ่มของคนทำบาปใหญ่ วาคิล บินอะฏอฮ์ ก็จึงตอบก่อนว่า "ฉันไม่พูดว่า คนทำบาปใหญ่เป็นผู้มีอิหฺมานสมบูรณ์ หรือว่าเป็นกาเฟรสมบูรณ์ แต่เขาอยู่ในสถานะที่อยู่ระหว่างสถานะของผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธ" จากนั้นก็ได้แยกตัวออกไปตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นใหม่ หะสัน อัลบัศรียะจึงกล่าวว่า "วาคิลแยกตัวออกไปจากเราแล้ว" บ้างก็บอกว่าคนกลุ่มนี้เดิมเป็นกลุ่มของอัสและหะสัน แต่เมื่อหะสันสละตำแหน่งให้มูอาวียะฮ์ จึงพากันแยกตัวออกไป

ในช่วงเริ่มต้นมูตะชะฮิละฮ์ มีแนวคิด 2 ประการ คือ

- 1- กล่าวว่ามนุษย์มีอิสระอย่างสมบูรณ์ในการเลือกปฏิบัติ อัลลอฮ์ไม่มีส่วนในการกำหนดแต่อย่างใด
- 2- คนทำบาปใหญ่ไม่ใช่ทั้งมุฮัมมัดมิน ไม่ใช่ทั้งกาเฟร แต่เขาเป็นคนบาป ในคunyaเขาอยู่ในสถานะที่สามซึ่งอยู่ตรงกลางระหว่างสถานะของมุฮัมมัดมินและสถานะของกาเฟร แต่ในวันอาคิเราะฮ์เขาจะไม่ได้เข้าสวรรค์ และจะอยู่ในนรกตลอดกาล

ต่อมาก็ได้พัฒนาเป็นหลักพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1- เตาฮีด

คือ อัลลอฮ์เป็นองค์เดียวที่ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน เพียงเท่านั้นไม่มีปัญหาแต่อย่างใด แต่ปัญหาคือ เขาใช้หลักการนี้สรุปว่า คำว่าองค์เดียวคือมีแต่ตัวตน (ชาติ) ของพระองค์ ไม่มีคุณลักษณะใดๆ เพิ่ม เพราะถ้ามีก็จะ

นับตัวตนของพระองค์เป็นหนึ่ง และคุณลักษณะของพระองค์เป็นสองสามสี่ไปเรื่อยๆ พวกเขาจึงปฏิเสธคุณลักษณะทั้งหมดของอัลลอฮ์ และตามมาด้วยการกล่าวว่า อัลกุรอานเป็นมคฺลู้ก (สิ่งถูกสร้าง)

2- ความยุติธรรม

เมื่อโลกนี้คือการทดสอบ ความยุติธรรมก็คือการที่อัลลอฮ์ต้องปล่อยให้มนุษย์เลือกปฏิบัติอย่างเสรี ปราศจากการกำหนดหรือแทรกแซงใดๆ จากอัลลอฮ์ และกล่าวว่าพระองค์ไม่ได้สร้างการกระทำของบ่าว อันเป็นเหตุให้พวกเขาปฏิเสธเรื่องของกอดัร

3- สัญญาตอบแทนชั่ว

ใครทำดีอัลลอฮ์ต้องให้รางวัล ใครทำชั่วอัลลอฮ์ต้องลงโทษ ใครที่ทำบาปใหญ่หากไม่เตาบะฮ์ พระองค์จะไม่มีวันอภัยบาปให้เขาอย่างเด็ดขาด เมื่ออัลลอฮ์ไม่ให้อภัยเขาก็ต้องอยู่ในนรกตลอดกาล

4- สถานะที่อยู่ระหว่างสถานะทั้งสอง

คนทำบาปใหญ่ในศุนยา จะอยู่ในสถานะที่สามเป็นสถานะที่อยู่ระหว่างสถานะของมุอฺมินและสถานะของกาเฟร คือเขาไม่ใช่ทั้งมุอฺมินและไม่ใช่ทั้งกาเฟร

5- สั่งใช้การดีและห้ามปรามการชั่ว

จำเป็นต้องเผยแพร่อิสลาม ต้องเตือนคนที่ทำผิดอย่างสุดกำลัง ใครพูดเก่งก็ใช้คำพูด มีความรู้ก็ใช้ความรู้ มีดาบก็ใช้ดาบ หลักการนี้พวกเขาใช้เป็นเหตุผลว่า จำเป็นต้องลูกสี้อออกมาต่อต้านผู้ปกครองที่ประพฤตินอกกฎ

ช่วงที่อาณาจักรอิสลามยิ่งใหญ่ เคาะลีฟะฮ์ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก มีการส่งเสริมให้แปลหนังสือต่างๆ เข้ามาเป็นภาษาอาหรับ ในจำนวนนั้นก็มีการรับเอาตรรกศาสตร์ ปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออกเข้ามาด้วย ในช่วงนั้นมีการถกเถียงกันอย่างมากระหว่างศาสนาต่างๆโดยใช้วิชาเหล่านี้เป็นเครื่องมือถกเถียง ซึ่งในเวลานั้นวิชาเหล่านี้ยังเป็นเรื่องใหม่ในโลกอิสลาม การตอบโต้โดยใช้วิชาเหล่านี้จึงยังเป็นเรื่องยาก เมื่อมีการถกเถียงมุสลิมก็มักจะเพลี่ยงพล้ำไม่สามารถตอบโต้ได้ เมื่อพ่ายแพ้อยๆ มุสลิมจึงสับสนงงวยและอึดอัดใจ แต่เมื่อกลุ่มมุอฺตะซิละฮ์สามารถใช้วิชาเหล่านี้ตอบโต้ศาสนาอื่นได้เป็นอย่างดี จึงได้รับการชื่นชมและเลื่อมใสจากเคาะลีฟะฮ์ จนเคาะลีฟะฮ์เองก็เปลี่ยนเป็นมุอฺตะซิละฮ์

เมื่อกลุ่มนี้มีอิทธิพลทางการเมือง (ในยุคเคาะลีฟะฮ์ฮุมาฮ์) แล้ว ก็ได้ใช้อำนาจบังคับให้ทุกคนเชื่อตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบังคับให้ผู้รู้ทุกคนพูดว่า "อัลกุรอานเป็นมคฺลู้ก" หากใครไม่เชื่อฟังก็จะถูกจองจำ ลงโทษ และเขียนตี บางคนก็เสียชีวิต หนึ่งในคนที่โดนบังคับ ถูกจองจำและเขียนตี แต่ยืนหยัดไม่ยอมทำตามคือ อะหมัด บินฮัมบัล ผู้นำชาวสุนนะฮ์ เหตุการณ์ที่น่าเศร้านี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องยาวนานถึง 14 ปี

แม้กลุ่มมุอฺตะซิละฮ์ได้ล้มสลายไปนานแล้ว แต่แนวคิดการใช้ปัญญานำหน้าตัวบทยังคงมีอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ศึกษาศาสนามาน้อย ไม่เข้าใจหลักการวิเคราะห์หลักการศาสนา หรือรู้ไม่รอบด้าน อ่าน

หลักฐานไม่ครบ แต่ใช้ความฉลาดปราดเปรื่องที่มี วิพากษ์วิจารณ์เรื่องศาสนาด้วยความไม่รู้ เรื่องใดที่เขาไม่เข้าใจก็จะหาเหตุผลปฏิเสธ หรือตีความตัวบทในเรื่องนั้นทันที เช่น เรื่องการลงโทษในหลุมฝังศพ การประหารด้วยการขว้าง การฆ่าจิ้งจกตุ๊กแก เป็นต้น

กุลลาบียะฮ์

"คำพูดของอัลลอฮ์ คือคำพูดในใจ ไม่มีเสียงออกมา"

ก่อนปี ฮ.ศ. 241

กลุ่มนิยมวิพากษ์ศาสตร์กลุ่มหนึ่ง ที่ถูกจัดเป็นสายหนึ่งของกลุ่มมูรญิอะฮ์ ที่ตามความคิดของ **อับดุลลอฮ์ บินกุลลาบ อัล-ก็อฏฏอน** (เสียชีวิต ฮ.ศ.241) เป็นชาวเมืองบักเราะฮ์ อยู่ในช่วงสมัยของเคาะลีฟะฮ์มะอ์มูน

เป็นผู้เริ่มแนวคิดที่ว่า คำพูดของอัลลอฮ์ คือคำพูดที่อยู่ในใจ ไม่มีเสียงให้ได้ยิน และเป็นต้นแบบของอะชาอิเราะฮ์ และมาตุรีดียะฮ์

กัรรอมียะฮ์

"เปรียบเทียบอัลลอฮ์กับมัลลูก (สิ่งถูกสร้าง)"

ก่อนปี ฮ.ศ. 256

กลุ่มที่เอียงไปทางการเปรียบเทียบอัลลอฮ์กับมัลลูก (ดัจบีย) คือกลุ่มที่ตาม **มุฮัมมัด บินกัรรอม อัล-ลิจิสตานีย** (เสียชีวิต ฮ.ศ. 255) กลุ่มนี้เชื่อว่า อีมาน คือการกล่าวปฏิญาณด้วยวาจาเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องของหัวใจ

ปัจจุบันกลุ่มอื่นๆ มักจะโจมตีกลุ่มสะละฟียะฮ์อย่างเข้าใจผิดว่า เป็นพวกที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากกัรรอมียะฮ์ หมายถึงเป็นพวกที่ชอบดัจบีย เปรียบเทียบอัลลอฮ์กับมัลลูก

อะชาอิเราะฮ์

"คณะเก่า สายชาฟีอี"

ก่อนปี ฮ.ศ. 324

เป็นหนึ่งในกลุ่มที่นิยมวิพากษ์ศาสตร์ และเชื่อว่าเป็นมุสลิมกลุ่มใหญ่ที่สุด กลุ่มนี้เชื่อตามแนวคิดของท่าน **อลี บินอิสมาอีล อะบลุหะสัน อัล-อัชอะรียะ** (ฮ.ศ.260-324) คำว่า อะชาอิเราะฮ์ ก็ได้มาจากคำว่า อัชอะรียะ ซึ่งชีวิตของท่านแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

ระยะที่ 1 เป็นมุตะซัลละฮ์ เดิมที่ท่านเป็นมุตะซัลละฮ์ พ่อตาคืออับู อลี อัล-ญุบบาอียะ เป็นผู้รู้แนวทางของมุตะซัลละฮ์ และตัวท่านก็อยู่ในระดับแถวหน้าเช่นกันถึง 40 ปี

ระยะที่ 2 เป็นอะชาอิเราะฮ์ แล้ววันหนึ่งเมื่อท่านไม่สามารถหาคำตอบกับบางเรื่องได้ ท่านจึงหมกตัวครุ่นคิดทบทวนใหม่และอิสติคเราะฮ์อยู่ในบ้านเป็นเวลา 15 วัน แล้วท่านก็ออกมาประกาศว่าตนไม่เกี่ยวข้องกับใดๆ กับมุตะซัลละฮ์ และได้นำเสนอแนวคิดใหม่ของท่านที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดของกลุ่มกุลลาบียะฮ์ เป็นระยะที่เรียกว่า อะชาอิเราะฮ์

ระยะที่ 3 เป็นอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ ในช่วงท้ายของชีวิตท่านได้เขียนสาส์นไปถึงชาวแบกแดดชื่อหนังสือว่า "**อัลอิบานะฮ์ ฟิ อุคูลิล-ดิยานะฮ์**" ในนั้นท่านได้เขียนในคำนำหนังสือว่า ท่านขอกลับไปใช้ทัศนะตามอิหม่ามอะหมัด บินฮัมบัล แต่กลุ่มอะชาอิเราะฮ์ปฏิเสธเรื่องดังกล่าวโดยสิ้นเชิง โดยอ้างว่าสายรายงานของหนังสือมีความสับสน ไม่สามารถตรวจสอบว่าเล่มใดเป็นของจริงได้ ทั้งที่เป็นลูกศิษย์แต่กลับไม่ยอมเก็บสำเนาต้นฉบับที่ถูกต้องไว้ จึงถูกตั้งคำถามว่าเพราะเหตุใด?

สรุปเรื่องของคิฟต์ ตามทัศนะของอะชาอิเราะฮ์พอสังเขปดังนี้

คิฟต์ของอัลลอฮ์มี 3 ประเภท

- 1- ต้องมี (วาญิบะฮ์)
- 2- มีไม่ได้ (มุสตะฮิลละฮ์)
- 3- จะมีหรือไม่มีขึ้นอยู่กับพระประสงค์ของพระองค์ (ญาฮิชะฮ์)

ประเภทที่ 1 คิฟต์ที่ต้องมี (วาญิบะฮ์) หากไม่มีถือเป็นความบกพร่องทำให้เป็นพระเจ้าไม่ได้ มี 20 คิฟต์แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

- 1- คิฟต์นัฟซียะฮ์ (องค์ของอัลลอฮ์) มี 1 คุณลักษณะ คือ ทรงมี (อัล-กูญูด)

- 2- คิฟตัสลัปียะฮฺ มี 5 คุณลักษณะ คือ 1- องค์เดียว (วะหฺดานียะฮฺ) 2- เดิม (อัล-กิดัม) 3- ถาวร (อัล-บะกออฺ) 4- ต่างกับมัลลู้ก (อัล-มุกอลละฟะฮฺ ลิล-หะวาดิษ) 5- ดำรงด้วยพระองค์เอง (อัล-กียาม บินนัฟล์)
- 3- คิฟตมะอานี (คิฟตที่สามารถรับรู้ได้ด้วยปัญญา) มี 7 คุณลักษณะ คือ 1- การเป็น (อัล-หะยาอฺ) 2- ความรู้ (อัล-อิลมุ) 3- เจตนา (อัล-อิรอะดะฮฺ) 4- กำลัง (อัล-กุดเราะฮฺ) 5- การได้ยิน (อัล-สัมอฺ) 6- การเห็น (อัล-บะศอฺ) 7- การพูด (อัล-กะลามฺ)
- 4- คิฟตมะอุนะวียะฮฺ มี 7 คุณลักษณะ คือ 1- พระองค์ทรงมีชีวิต 2- พระองค์ทรงรอบรู้ 3- พระองค์ทรงมีเจตนารมณ์ 4- พระองค์ทรงมีพละนาฏภาพ 5- พระองค์ทรงได้ยิน 6- พระองค์ทรงมองเห็น 7- พระองค์ทรงพูด

ประเภทที่ 2 คิฟตที่มีไม่ได้ (มุสตะฮิล) คือทุกลักษณะที่ตรงกันข้ามกับคิฟตที่ต้องมี เช่น อ่อนแอตรงข้ามกับพละนาฏภาพ ไม่รู้ตรงข้ามกับรู้ ถูกบังคับตรงข้ามกับทำตามประสงค์

ประเภทที่ 3 คิฟตที่จะมีหรือไม่มีก็ได้ (ญาฮิซะฮฺ) ขึ้นอยู่กับพระประสงค์ของพระองค์ ไม่ถือว่าเป็นข้อบกพร่องแต่อย่างใด หรือเรียกอีกชื่อว่า คิฟตการกระทำ (อัฟอาล) อาทิ สร้าง ให้เป็น ให้ตาย ให้ริสกี ให้รางวัล ลงโทษ เป็นต้น คิฟตนี้มีมากมายเกินกว่าจะรู้ได้หมด

มีคิฟตอีกประเภทที่เรียกว่า **เคาะบะรียะฮฺ** หรือเรียกอีกอย่างว่าคิฟตที่อาจทำให้เข้าใจว่าเป็นการเปรียบเทียบกับมัลลู้กได้ เช่น พอใจ หัวเราะ โกรธ อยู่เหนือ ลงมา มา มือ นิ้วมือ หน้า ตา ลิ้นข้าง หน้าแข้ง เท้า เป็นคิฟตที่อะชาอิเราะฮฺไม่ยอมรับ พวกเขาจะตีความ(ตะอ์วีล) หรือไม่ก็มอบความหมายกลับไปให้อัลลอฮฺ(ตัฟวีฎ) แทน

คนที่ได้ศึกษาอะชาอิเราะฮฺ จะพบว่าอะชาอิเราะฮฺผ่านการปรุงแต่งหลายต่อหลายครั้ง เนื่องจากการเป็นกลุ่มใหญ่ ใครๆ ก็อ้างตนเป็นอะชาอิเราะฮฺ แล้วนำไปพัฒนาสอดแทรกแนวคิดใหม่ๆ ของตนเองเข้าไป

ยกตัวอย่างเช่น ท่านอบุลหะสัน ได้กล่าวถึง คิฟตไว้ 8 คุณลักษณะ คือมี คิฟตการรับรู้ (อิตรอก) ด้วย แต่ต่อมาในภายหลัง ท่านฟัครุดดีน-รอซียฺ ก็ได้คัดคิฟตนี้ออกไปเหลือเพียง 7 คิฟตเท่านั้น และเช่นกันท่านฟัครุดดีน-อรั-รอซียฺ เป็นผู้เพิ่มคิฟตวาญิบประเภทที่ 4 คือ คิฟตมะอุนะวียะฮฺ

หรือในเรื่องคิฟตเคาะบะรียะฮฺ อะชาอิเราะฮฺมีหลายระยะ

ในช่วงแรกอะชาอิเราะฮฺจะมีทัศนคติที่ดีความ (ตะอ์วีล) เช่น อิสตะวาร์ (ทรงอยู่เหนือ) ตีความเป็นครอบครอง มือตีความเป็นอำนาจ ลงมาตีความเป็นความเมตตาลงมา เป็นต้น

- ✚ แต่ในช่วงต่อมาอิหม่ามญะญี ได้เพิ่มทัศนะการมอบความหมายกลับไปให้อัลลอฮ์ (ตัฟวีฎ) คือไม่รู้ว่าหมายถึงอะไร มอบความหมายกลับไปให้อัลลอฮ์ และไม่ให้แปลโดยเด็ดขาด โดยอ้างอิงว่าเป็นทัศนะของสลัฟ
- ✚ และในช่วงท้ายก็เพิ่มทัศนะ การยืนยันคิฟต์ในภาพรวม (อิษบาต) แต่ปฏิเสธบางคิฟต์ เข้ามาในมัซฮับ

ผู้รู้คนสำคัญสายอะชาอิเราะฮ์มีมากมายแต่ขอยกมาเพียงบางท่าน

- 1- ท่านผู้พิพากษา อับบัส อัล-บากิลลานีย (ฮ.ศ. 328-402)
- 2- อับดุลอิสหาก อัช-ชีรอซีย (ฮ.ศ. 393-478)
- 3- อับดุลฮามิด อัล-เลาะซาลีย (ฮ.ศ. 450-505)
- 4- อับดุลอิสหาก อัล-อิสฟิรีย (เสียชีวิต ฮ.ศ. 418)
- 5- อิหม่ามสองหะรีอม อับดุลมะอาลี อัล-ญะญี (ฮ.ศ. 419-478)
- 6- ฟัครุดดีน อัร-รอซีย (ฮ.ศ. 544-606)
- 7- อิบน์ฮะญร์ อัล-อัสเคาะลานีย

นักรบที่ยิ่งใหญ่คนสำคัญสายอะชาอิเราะฮ์

- 1- เราะลาฮุดดีน อัล-อัยยูบีย

เนื่องจากในช่วงหลังลูกศิษย์ลูกหาของอะชาอิเราะฮ์ มุ่งเน้นการเลียนแบบ (ตักลีด) ให้แก่คนในมัซฮับ มากเสียจนสูญเสียความเป็นอะชาอิเราะฮ์ที่เป็นนักคิดวิเคราะห์ไป จึงกลายเป็นเหมือนกับที่ท่านอับดุลฮะซัน อัน-นัจวี กล่าวไว้ว่า "ความมีชีวิตชีวา และความกระตือรือร้นของกลุ่มนี้หายไป และผลิตผล (ทางวิชาการ) ในช่วงหลังก็อ่อนลงอย่างหนัก และริ้วรอยความแก่ชรา ก็เริ่มเผยให้เห็น"

แนวคิดหลักของอะชาอิเราะฮ์ที่แตกต่างจากแนวคิดของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์

- 1- ใช้ปัญญา(ผ่านวิชาวิทยาศาสตร์)นำตัวบทในเรื่องเตาฮีดและคิฟต์
- 2- กล่าวว่า "วิถีของชนรุ่นแรก (สลัฟ) ปลอดภัยกว่า แต่วิถีของชนรุ่นหลัง (เคาะลัฟ) เข้าใจศาสนา ลึกซึ้งกว่า" อันลือได้ว่าชาวสลัฟฉลาดน้อยกว่าพวกตน
- 3- ไม่ใช้ชะดีษอาฮาด (ชะดีษที่มีสายรายงานไม่เกิน 10 สาย) ในเรื่องความเชื่อ(อะกีดะฮ์) ทั้งที่อัลลอฮ์ก็ส่งนบีมาสอนประชาชาติ(อุมมะฮ์)เพียงคนเดียว

- 4- เตาฮีด คือ เชื่อว่าอัลลอฮ์มีองค์เดียวในองค์ (ชาติ) ของพระองค์ (มีโครงสร้าง มีส่วนประกอบ หรือแบ่งย่อยไม่ได้) เตาฮีดของอะชาอิเราะฮ์จะมุ่งเน้นเพื่อการโต้แย้งจึงครอบคลุมบางแง่มุมของเตาฮีดในอิสลามเท่านั้น คือมีเพียงเตาฮีดภาคศรัทธาเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงเตาฮีดภาคปฏิบัติ ที่เป็นเป้าหมายของการประกาศเผยแพร่ของบรรดานบี
- 5- ปฏิเสธคิฟัตเคาะบะรียะฮ์ คือ การอยู่เหนือ(อะรัช) การลงมา(ในช่วงสุดท้ายของกลางคืน) การมา(ในวันกิยามะฮ์เพื่อสอบสวน) การพูดเป็นเสียง(ที่ได้ยิน) พอพระทัย การโกรธกริ้ว มือ นิ้วมือ หน้าตา สีข้าง หน้าแข้ง เท้า แล้วไปใช้การตีความ หรือการมอบความหมายกลับไปให้อัลลอฮ์แทน
- 6- เชื่อว่าหากยืนยันคิฟัตเคาะบะรียะฮ์เหล่านี้ จะกลายเป็นการเปรียบเทียบ(ดัดจริต)กับมัลลู้กได้กรณีเดียวเท่านั้นเพราะเอาตรรกะของมัลลู้กไปครอบกับอัลลอฮ์ คือหากอัลลอฮ์จะมีคิฟัตเหล่านี้จะต้องเหมือนกับมัลลู้กได้อย่างเดียว จะไม่เหมือนกับมัลลู้กไม่ได้
- 7- กล่าวว่า คำพูดของอัลลอฮ์ คือ คำพูดที่อยู่ในใจ ไม่ใช่เสียงอักษรที่จะได้ยิน
- 8- ตีกรอบนิยามคำว่า **อีมาน** คือ "ยอมรับด้วยวาจา และเชื่อด้วยใจ" แต่บางกลุ่มก็กล่าวว่า "อีมาน" อยู่ในที่ใจเท่านั้น แม้จะไม่กล่าวชะฮาดะฮ์ ก็ถือว่าเป็นมุอ์มินรอดพ้นในวันกิยามะฮ์แล้ว
- 9- การแบ่งบิตอะฮ์ (ศาสนกิจที่คิดค้นขึ้นมาเองในภายหลังการจากไปของท่านนบี) เป็น 5 ประเภท คือ บิตอะฮ์ที่ต้องทำ บิตอะฮ์ที่ควรทำ บิตอะฮ์ที่ห้ามทำ บิตอะฮ์ที่ควรทิ้ง บิตอะฮ์ที่ทำได้ไม่ทำก็ได้ ทำให้บิตอะฮ์หลายอย่างได้รับการปกป้อง หรือฉวยโอกาสมาชุกได้ปีกของคำว่าบิตอะฮ์ที่ดี รวมทั้งยังมีการต่อต้านการฟื้นฟูวิถีปฏิบัติของนบีอีกด้วย
- 10- นำเรื่องซูฟีเข้ามาในศาสนา และได้เปิดประตูเพิ่มแหล่งความรู้พื้นฐานของศาสนาใหม่ (นอกเหนือจากอัลกุรอานและหะดีษ) คือ ความรู้ที่รับจากอัลลอฮ์โดยตรง (อิลมุลละดุนนี) ความรู้จากความฝัน ความรู้จากการเข้าถึงอรรถรสของการปฏิบัติ และเรื่องของตอริกัตต่างๆ
- 11- ไม่ได้แยกความเข้าใจระหว่าง พระประสงค์ทางโลก (อิรฮาดะฮ์เกานียะฮ์) และพระประสงค์ทางธรรม (อิรฮาดะฮ์ฮะอียะฮ์)
- 12- คนที่บรรลุนิสาบ(อาากิล บาลิหม)แล้ว วาญิบแรกของเขา คือ ต้องรู้จักอัลลอฮ์ หรือพินิจพิเคราะห์เรื่องอัลลอฮ์ หรือตั้งเจตนาพินิจพิเคราะห์เรื่องอัลลอฮ์ (บางคนกล่าวว่าต้องสงสัยก่อนว่าอัลลอฮ์มีจริงหรือเปล่า) หากเป็นมุสลิมตั้งแต่เกิดอยู่แล้วก็ต้องมาคิดทบทวนอีกครั้ง

มาตุรีติยะฮ์

"คู่มืออะชาอิเราะฮ์ สายฮานาฟี"

ก่อนปี ฮ.ศ. 333

กลุ่มที่นิยมวิพากษ์ศาสตร์ (อะฮ์ลุลกะลาม) อีกกลุ่มหนึ่ง ที่อ้างอิงถึง **มุฮัมมัด บินมะห์มูด อบูมัมศูร อัล-มาตุรีติยะฮ์** (เสียชีวิต 333) เกิดที่หมู่บ้าน มาตุรีด ในเขตของเมืองสะมัรกันด์ ในช่วงปลายศตวรรษที่สาม ของปีฮิจเราะฮ์ สังกัดอยู่รุ่นที่สี่ของมัซฮับฮานาฟี ได้รับการยอมรับอย่างมากในเมืองคูรอซาน และเมืองมาเวอรออันนะฮ์ร ปัจจุบันสถาบันที่เผยแพร่แนวคิดนี้ที่โด่งดังที่สุดคือ มหาวิทยาลัยเดียวบันดี ประเทศอินเดีย

กลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกันอย่างมากกับอะชาอิเราะฮ์ เหมือนเป็นกลุ่มพี่กลุ่มน้อง เพราะได้รับอิทธิพล ความคิดมาจากกลุ่มมุกลาปิยะฮ์เหมือนกัน แตกต่างกันบ้างในบางประเด็น อาทิ เช่น

มาตุรีติยะฮ์ กล่าวว่าคิฟัตที่ใช้บัญญัติพิสูจน์ (ขุบูติยะฮ์) มี 8 คิฟัต คือ 7 คิฟัตมะอานีของอะชาอิเราะฮ์ และเพิ่มคิฟัตการสร้าง (ตักวิน) อีกหนึ่งรวมเป็น 8 คิฟัต

- มาตุรีติยะฮ์เห็นว่า ทุกสิ่งที่ยัลลอฮ์ทำวாயิบต้องมีเหตุผล (หิกมะฮ์) ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า ไม่มีอะไรวายิบกับอัลลอฮ์ หากทรงประสงค์ก็ทำโดยไม่ต้องมีเหตุผลก็ได้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงอัลลอฮ์ทรงทำแต่สิ่งที่มีเหตุผลเท่านั้น
- มาตุรีติยะฮ์เห็นว่า อัลลอฮ์ไม่ทำสิ่งผิดเป็นอันขาด และบอกว่าคำกล่าวของอะชาอิเราะฮ์ที่บอกว่า "อนุญาตให้อัลลอฮ์ลงโทษคนดี หรือจับคนชั่วเข้านรกตลอดกาลได้" เป็นเรื่องไม่อนุญาต ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า อัลลอฮ์ทรงมีกรรมสิทธิ์อย่างสมบูรณ์จะอย่างไรกับบ่าวของพระองค์ก็ได้ แม้กระทั่งจะทรงอภัยให้กาเฟรก็ยังได้
- มาตุรีติยะฮ์เห็นว่า บัญญัติอย่างเดียวกันก็เพียงพอที่จะรู้ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี และสามารถใช้อรรถาธิบาย รู้จักอัลลอฮ์ได้ หากใช้อรรถาธิบายพิสูจน์การมีอยู่ของอัลลอฮ์กับใครแล้ว คนนั้นก็ยังไม่เชื่อ ก็ถือว่าเป็นกาเฟรที่จะต้องเข้านรกตลอดกาลโดยไม่มีข้ออ้างแล้ว ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า ยังไม่ถือว่าเป็นกาเฟรจนกว่าจะมีตัวบทอัลกุรอานและหะดีษไปถึงก่อน
- การรู้จักอัลลอฮ์ ใช้บัญญัติหรือตัวบทในการพิสูจน์ อะชาอิเราะฮ์เห็นว่าใช้ตัวบทพิสูจน์ และเห็นว่าไม่จำเป็นต้องอيمانก่อนที่จะมีตัวบทมาถึง ขณะที่มาตุรีติยะฮ์เห็นว่า ใช้บัญญัติพิสูจน์ก็ได้แล้ว
- มาตุรีติยะฮ์เห็นว่า จำเป็นต้องอيمانด้วยบัญญัติ ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า จำเป็นต้องอيمانด้วยตัวบท
- มาตุรีติยะฮ์เห็นว่าอيمانไม่มีเพิ่มหรือลด ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า อيمانมีเพิ่มมีลด

- มาตุรีดียะฮ์ห้ามการกล่าวว่า "ฉันเป็นผู้ศรัทธาอินชาอัลลอฮ์" (อิสติสนาฮ์) ใครกล่าวอย่างนี้ถือเป็นกาเฟร เพราะเขาสงสัยในศรัทธาของตัวเอง ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า "อนุญาตให้พูดว่า ฉันเป็นผู้ศรัทธาอินชาอัลลอฮ์" ได้
- เห็นว่า อิสลามกับอิมานเป็นอันเดียวกัน และขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่าอิมานกับอิสลามไม่ใช่อย่างเดียวกัน
- มาตุรีดียะฮ์ เห็นว่า อิมาน ไม่ใช่มัลลูก(สิ่งถูกสร้าง) ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า อิมาน เป็นมัลลูกตามทัศนะนี้มาตุรีดียะฮ์บางคนเห็นว่า ไม่อนุญาตให้ละหมาดตามหลังอิหม่ามที่เชื่อว่า อิมาน เป็นมัลลูกได้ ในขณะที่ตัวของอิหม่ามอะบูหะนีฟะฮ์เองก็เป็นคนแรกที่บอกว่า อิมาน เป็นมัลลูก
- ทั้งสองกลุ่มเชื่อว่า การมองเห็นอัลลอฮ์ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ แตต่างกันที่มาตุรีดียะฮ์ใช้ตัวบทุรอาณและสะดิษเป็นข้อพิสูจน์ ในขณะที่อะชาอิเราะฮ์ใช้ปัญญาเป็นข้อพิสูจน์ และอิหม่ามรอซียก็ ตามมาตุรีดียะฮ์ในเรื่องนี้
- มาตุรีดียะฮ์ เห็นว่า คนที่ถูกบันทึกไว้แล้ว ตอนอยู่ในท้องแม่ว่าจะได้เป็นชาวสวรรค์หรือนรก ยังสามารถเปลี่ยนแปลงกอดัรได้อยู่ ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่าเปลี่ยนแปลงไม่ได้แล้ว
- มาตุรีดียะฮ์ เห็นว่าคำว่า จงเป็น (గుณ) เป็นเพียงคำเปรียบเปรยถึงความรวดเร็วในการสร้าง ไม่ใช่เป็นคำจริง ๆ ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า การมีขึ้นของสิ่งต่างๆ เกี่ยวข้องกับคำพูด (ในใจ) ของอัลลอฮ์ที่มีมาแต่เดิม และคำๆ นี้เชื่อมโยงไปถึงคำพูดในใจของพระองค์นั้น
- มาตุรีดียะฮ์ เห็นว่า คำว่า ความสำเร็จ (เตาฟีก) คือการช่วยเหลือ หรือทำให้เกิดความง่ายดาย ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า คือการสร้างความสามารถให้ทำได้
- มาตุรีดียะฮ์ เห็นว่า ผู้ชายเป็นเงื่อนไขข้อหนึ่งของการเป็นนบี ขณะที่อะชาอิเราะฮ์เห็นว่า ไม่ใช่เงื่อนไข

อิบาฎียะฮ์

"เคาะวาริจญ์กลายเป็นพันธุ์ที่ไม่นิยมความรุนแรง"

เป็นกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเคาะวาริจญ์ บ้างก็ถือว่าเป็นกลุ่มที่แตกแขนงออกมาจากเคาะวาริจญ์ แต่เป็นกลุ่มที่ไม่นิยมความรุนแรง คำว่าอิบาฎียะฮ์ได้มาจากชื่อผู้ประกาศแนวคิดนี้เป็นคนแรกคือ **อับดุลลอฮ์ บินอิบฏอ อัด-ตะมีมียะฮ์** (เป็นตาบิอียะฮ์ ร่วมสมัยกับมูอาวียะฮ์ และเสียชีวิตในตอนปลายรัชสมัยของกษัตริย์อับดุลมะลิก บินมรวาน) ที่เมืองบัศเราะฮ์ คนกลุ่มนี้ยืนยันกรานว่าตนไม่ใช่เคาะวาริจญ์ แต่ก็ออกมาแตกต่างให้กับเคาะวาริจญ์ที่แยกตัวออกมาในสมัยท่านอลี และยังอ้างว่าพวกตนปฏิบัติตามแนวทางของญาบิร บินซัยด์ อัล-อะสะดี (ตาบิอียะฮ์ ฮ.ศ.21-93)

กลุ่มนี้มีหนังสือฮะดีษที่ชื่อ **มุสนัด อีร-เราะบิอฺ บินหะบิบ** และถือว่าเป็นหนังสือฮะดีษที่ดีที่สุด ดีกว่าบุคอรี และมุสลิมเสียอีก

คนกลุ่มนี้ยอมรับในตัวของอับบาส และอุมัยร แต่กล่าวหาอูษมาน, อลี, มูอาวียะฮ์, อัมรฺ บินอาศ, หะสัน และหุสَيْن

ท่าทางเวลาละหมาดของคนกลุ่มนี้คือ ไม่ยกมือตักบิร ไม่ยืนกอดอก และตอนสลามหันหน้าขวาซ้ายแต่ให้สลามครั้งเดียว

ปัจจุบันคนกลุ่มนี้พบมากที่ประเทศโอมาน โมร็อกโก และอัลจีเรีย มีจำนวนผู้นับถือราว 2.8 ล้านคน

แนวคิดหลักที่เป็นปัญหาของกลุ่มนี้

1. ปฏิเสธศัฟัตของอัลลอฮ์ เชื่อว่าอัลลอฮ์อยู่โดยไม่มีสถานที่ และบอกว่า อัลกุรอานเป็นมัดลูก
2. เชื่อว่าคนทำบาปใหญ่เป็นกาเฟร ประณามปฏิเสธเนาะมัด ยังไม่พ้นสภาพจากการเป็นมุสลิม คือยังต้องปฏิบัติต่อพวกเขาเหมือนมุสลิมทั่วไป สามารถแต่งงาน และรับมรดกกันได้ แต่ในวันอาคิเราะฮ์จะต้องอยู่ในนรกตลอดกาลหากเขาไม่ได้กลับตัวกลับใจ (เตาเบฮ์)
3. อนุญาตให้ออกมาต่อต้านผู้นำที่ทำบาปใหญ่ได้หากผลดีที่จะได้รับมีมากกว่าผลเสีย
4. ไม่เชื่อเรื่องการซังความดีความชั่ว (มีซาน) และการข้ามสะพาน (คิรอญ) พวกเขาอาศัยการตีความแทน
5. ไม่เชื่อเรื่องชะฟาอะฮ์
6. อนุญาตหรือส่งเสริมให้ทำการตะกียะฮ์ได้

ซูฟี

"หลงใหลความเหนือธรรมชาติ"

ซูฟี ตามความหมายที่ถูกต้อง คือหนทางขัดเกลาจิตใจตนเอง ซูฟีมีหลายระดับ บางระดับยังไม่
นับเป็นนิกาย (ฟิร็อก) เราจึงพบซูฟีอยู่ในนิกายต่างๆ มากมาย ยกเว้นในสายสะละฟียะ ที่ไม่นิยมใช้คำว่า ซูฟี
เพราะคำนี้ถูกนำไปใช้จนแปดเปื้อนแล้ว แต่จะใช้คำว่า คุณธรรม (อิห์ซาน) หรือการขัดเกลาจิตใจ (ตัจกิ
ยะฮ์ฮ์นัฟส์) แต่บางระดับที่เลยเถิดไปมากก็ต้องนับเป็นอีกนิกายหนึ่ง

คำศัพท์ที่ควรรู้ (ตามความหมายของสลัฟ)

กะรอมะฮ์ คือ สิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ไม่ใช่เพื่อสนับสนุนความเป็นปี่ เกิดกับปาวที่เป็นคนดีมีอะกิดะฮ์ใส
สะอาด

วะลี หรือ คนรักของอัลลอฮ์ ตามหลักการหมายถึง มุสลิมที่มีความดีกว่า ปฏิบัติวาญิบ และละทิ้งหะ
รอมได้อย่างครบถ้วน และเมื่อใดพลาดพลังทำผิดก็รีบกลับมาสำนึกผิดทันที

ตามธรรมชาติคนเรามักหลงใหล และชื่นชมเรื่องปาฏิหาริย์ อิสลามไม่ได้ปฏิเสธเรื่องของกะรอมะฮ์
เรื่องนี้เกิดขึ้นกับปาวของพระองค์ได้ เพื่อเป็นการให้เกียรติ ให้กำลังใจ หรือเพื่อช่วยเหลือปาวของพระองค์ใน
ยามคับขัน แต่ไม่ได้ให้หมกมุ่นกับมัน มีคนจำนวนไม่น้อยที่ลุ่มหลงอยากให้เกิดกะรอมะฮ์กับตน ทุ่มเกี่ยวกับการช
ิกรุลลอฮ์ เป็นหมื่นๆ แสนๆ เพียงเพื่อให้เกิดปาฏิหาริย์ จนบางคนถึงกับเป็นบ้าไปเลยก็มี บางคนเพ้อถึงขนาด
แยกแยะอะไรไม่ออก พูดอัลลอฮ์เป็นมดลูก พูดมดลูกเป็นอัลลอฮ์ หรือพูดว่า "อัลลอฮ์อยู่ในแขนเสื้อฉัน" บางคน
ก็อ้างว่าตนเป็นซูฟีที่มีกะรอมะฮ์เพื่อให้ผู้คนนับถือให้เงินให้ทอง บางคนเลี้ยงญิน หรือข้องเกี่ยวกับไสยศาสตร์
ขาว หรือบางคนก็เกินเลยจนถึงซิริกตะวุสสุลกับกูโบร์ของคนที่ยาไปแล้ว

คนที่เป็นะวะลีจริงจะไม่อวดอ้างตน แต่วะลีปลอมมักอวดอ้างตนเอง บางคนก็อ้างว่า ตนเองได้รับความรู้
โดยตรงจากอัลลอฮ์ เมื่อเพ่งไปที่สิ่งใด ความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ไหลพุ่งออกมาให้ได้รับรู้และเข้าใจ และเรียกมันว่า
"อิลมุ ละคุณิยะ" และเรียกผู้ได้รับความรู้นี้ว่า "อะฮ์ลิลกะซฟ์" (บุคคลที่อัลลอฮ์เผยความรู้ให้) และเชื่อว่าคำพูด
ของวะลีมักแฝงไปด้วยความเร้นลับ

บางคนก็อ้างว่า ตนถึงระดับขั้นที่ไม่ต้องทำอิบาดะฮ์ทั่วไปแล้ว (คือไม่ต้องละหมาดแล้ว) ตนมีหน้าที่อ่าน
ชิกรุลลอฮ์ตามที่ได้รับมาจากอัลลอฮ์โดยตรงเท่านั้น

บางคนก็อ้างว่า ระดับของวะลีนั้น เหนือกว่าระดับของนบี

วะลีบางคนก็เรียกตนเองว่า อัลเซาะห์ (ผู้ช่วยให้รอดพ้น) และบางคนก็ตั้งชื่อข่มกันว่า อัลเซาะห์ลัคบาร์ (ผู้ช่วยให้รอดพ้นที่ยิ่งใหญ่ที่สุด) ซึ่งเป็นชื่อที่มุสลิมที่ดีไม่นำมาตั้งกัน

บางคนก็เล่นของ ทำของ เลี้ยงญิน เหมือนเป็นซูฟีสายเกจิ รับทำอาคิมัต หรือตาบีส แขว่นคอ หรือผูกข้อมือเด็กเพื่อป้องกันภัย หรือเอากระดาษมาเขียนตารางและตัวเลขภาษาอาหรับลงไปแล้วให้นำไปติดหน้าร้านเพื่อให้ขายของได้ดี หรือทำของให้ผู้หญิงรักผู้หญิงหลง หรือมอบแหวนให้ใส่ติดตัวยามไม่สบายให้ดูแหวนแล้วคิดถึงอาจารย์แล้วโรคที่เป็นก็จะหาย

สถานะ (มะกอม) พะนาค์ และบะกออ์ของซูฟี

พะนาค์ คือ สุนฺน คือการเพ่งมองทุกสิ่งทุกอย่างว่า ไม่มี ไม่มีสิ่งใดมีอยู่จริง ทุกอย่างต้องสูญสลายหมด เพื่อให้ตนเองหลุดพ้น

บะกออ์ คือ อัลลอฮ์เพียงองค์เดียวที่มีอยู่จริง ทุกอย่างหายไปเหลือแต่พระองค์ ขั้นที่ 1 เห็นสิ่งใดก็คิดไปถึงอัลลอฮ์ ขั้นที่ 2 เห็นอัลลอฮ์ก่อนเห็นสิ่งอื่น

ความเชื่อแบบนี้หากอธิบายไม่ดี จะทำให้คนบางคนแยกไม่ออกระหว่างคำว่า "ทุกอย่างมาจากอัลลอฮ์" กับ "ทุกอย่างคืออัลลอฮ์" จึงเป็นที่มาที่ว่า อัลลอฮ์สถิตอยู่ทุกหนทุกแห่งของซูฟีบางกลุ่ม หรือบางคนก็เพ้อออกมาว่า "กูคืออัลลอฮ์" "กูก็อัลลอฮ์ก็กู" การใช้คำที่หมิ่นเหม่แบบนี้เป็นทางถนัดอย่างหนึ่งของชัยฏอน ดังที่เราพบในชีอะฮ์ คำว่า "ยา ฮุเซน" ที่ทำให้คนจำนวนไม่น้อยผูกพันกับคำนี้ถึงขั้นซิริกโดยไม่รู้ตัว

ประเภทของซูฟี

ประเภทที่ 1 กลุ่มคนที่ใช้ชีวิตสมณะ ทุ่มีประกอบอิบาดะฮ์

ประเภทที่ 2 มีบิดอะฮ์เข้ามา แต่ไม่ถึงขั้นตั้งภาคี (ซิริก) หรือปฏิเสธ (กูไฟร)

ประเภทที่ 3 ซูฟีสุดโต่ง ถึงขั้นซิริก บอกว่าอัลลอฮ์สถิตในตัวของมัสลูก หรืออยู่ทุกหนทุกแห่ง เช่น ซูฟีของอิบนุ อะเราะบีย ตะรีกัตสายตีจานีย

ตอริกัต (สายซูฟี)

แปลว่า ทาง หมายถึง แนวทางไปสู่อัลลอฮ์ ประกอบด้วยอักษร 5 ตัว คือ

ฎอ หมายถึง เชื้อฟัง (ฎอฮัด)

รอ คือ พอใจ (ริฎอ)

ยา คือ ยะกิน (เชื่อนั่น)

กอฟ คือ เพียงพอ (เกาะนาอะฮ์)

ตา คือ ยำเกรง (ตักวา)

คนซุฟีต้องมีครู และต้องมีการให้บัยอะฮ์จับมือระหว่างครูกับลูกศิษย์ โดยครูก็ต้องเป็นคนซุฟีที่มีการให้บัยอะฮ์จับมือกับครูที่เป็นซุฟีของท่านอีกที และสามารถไล่เรียงย้อนกลับไปถึงท่านนบี (ตามคำกล่าวอ้าง) จึงเรียกว่า สายซุฟี (ตุรูกซุฟียะฮ์) ซึ่งมีหลายสาย แต่ละสายเรียกว่าตอริกัต ตอริกัตในยุคปัจจุบันมีมากกว่า 100 สาย แต่ในเมืองไทยพบเป็นทางการราว 4 สายคือ

1- สายกอดิรียะฮ์

2- สายชาซุลลียะฮ์ (ผ้าเขียวอ้างว่า สีเขียวได้จากพรหมเขียวที่ท่านนบีเหยียบตอนอยู่บนชั้นฟ้า)

3- สายอะหมะดียะฮ์

4- สายนักชะบันดียะฮ์

สายที่ดังที่สุดคือ สายกอดิรียะฮ์ เป็นสายที่อ้างว่ามาจากอับดุลกอดิร อัล-ญิลานีย

คนตอริกัต (มุริด) ต้องยึดครู (เชค) เป็นสื่อกลาง (วะซีละฮ์) อย่างเหนียวแน่น เพื่อชี้แนะในการรู้จักอัลลอฮ์ โดยต้องมีการให้สัตยาบันกันระหว่างศิษย์กับครูว่าจะเป็นศิษย์เป็นครูกันทั้งดุนยาและอาคิเราะฮ์ เพื่อให้ครูชี้แนะขั้นตอนต่างๆ เพื่อจะที่บรรลุไปถึงขั้นวะลี และเพราะว่าครูสามารถช่วยลูกศิษย์ได้ในวันกิยามะฮ์ จากนั้นศิษย์ก็ต้องเชื่อฟังครูโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ ถึงแม้จะเห็นว่าครูทำสิ่งหะรอม หรือพูดไม่ถูกต้องแค่ไหนก็ตาม หากโต้แย้งหรือคัดค้าน อาจต้องขาดการเป็นศิษย์เป็นครูได้

การจะตามแนวทางของท่านนบีในทางตอริกัตต้องเข้าใจใน 4 ความหมาย คือ

1- ชะรีอัต คือ วิชาภายนอก ด้านภาคปฏิบัติ ฟิกฮ์ เปรียบเหมือนเปลือกนอก

2- สะกีกัต คือ วิชาภายใน หรือตะเซวูฟ ที่ใช้ควบคุมด้านจิตใจ จริยธรรม เปรียบเหมือนแก่นแท้

3- ตอริกัต แนวทางของครูฝ่ายวิชาตะเซวูฟที่เน้นหนักไปในทางสะกีกัต

4- มะอริฟัต การรู้จักอัลลอฮ์อย่างแท้จริง เมื่อผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจในคำว่า ชะรีอัต ตอริกัต สะกีกัตแล้ว ก็จะออกมาเป็นตัวมะอริฟัต

บุคคลที่เน้นหนักไปในด้านหลักวิชาสะกัตนานเข้า พอได้รู้แจ้งเห็นจริง จะกลายเป็นคนซูฟี จากคนซูฟี สูงขึ้นไปอีก เรียกว่า อารีฟบิลลาฮฺ (ผู้รู้จักอัลลอฮ์อย่างแท้จริง)

ตามหลักตะเซาวุฟ ความรู้มี 4 ระดับ

1- ตะเซาวุฟขั้นต้น	รู้เรื่อง การไอ้ฮวด (ตะกั๊บุร รียาห์ ซุมอะฮฺ)
2- ขั้นสะกัต	รู้เรื่องละหมาदनอก ละหมาดใน
3- ขั้นซูฟี	สละโลก ชอบสันโดษ
4- ขั้นอารีฟบิลลาฮฺ	ผู้ใกล้ชิดพระเจ้า ระดับวะลี

แบ่งการซิกรุลลอฮฺ เป็น 4 ลักษณะ

- 1- ซิเกรระดับซารีอัต กล่าว ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ
- 2- ซิเกรระดับตอริกัต กล่าว อัลลอฮฺ อัลลอฮฺ
- 3- ซิเกรระดับสะกัต กล่าว ฮุ ฮุ ฮุ
- 4- ซิเกรระดับมะฮ์รียัต กล่าว ฮัก ฮัก หรือ อะฮฺ อะฮฺ

แนวคิดหลักที่เป็นปัญหาของกลุ่มนี้

ซูฟีมีหลายกลุ่มหลายระดับจึงไม่สามารถระบุชี้ชัดลงไปว่ามีปัญหาอะไรบ้าง ขึ้นอยู่กับความเชื่อ และการปฏิบัติที่เลยเถิดแค่ไหน แต่หากไม่ได้เลยเถิดใดๆ เพียงแค่ใช้ชีวิตสมถะ และทุ่มเททำอิบาดะฮ์อย่างถูกต้อง ตามหลักศาสนา ก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นปัญหาบางประการที่หากพบในตัวซูฟีคนใดก็ถือว่าเป็นข้อผิดพลาดของคนนั้น

- 1- เชื่อว่า อัลลอฮ์ทรงสถิตย์ อยู่ในมัสยิด
- 2- เชื่อว่า อัลลอฮ์ทรงอยู่ทุกแห่ง
- 3- เชื่อว่า มีผู้ล่วงรู้เรื่องเร้นลับอื่นจากอัลลอฮ์ และเชื่อว่ามีแหล่งความรู้อื่นที่เป็นบัญญัติศาสนาได้นอกจากเหนือจากอัลกุรอานและชะรีฮ์ คือความรู้ที่อัลลอฮ์ให้โดยตรง (อิหมุลละดุนเนีย) หรือจากความฝัน
- 4- เชื่อว่า มีผู้ที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามบัญญัติอิสลาม เหมือนที่อ้างว่านบีเคาะดร์ไม่ต้องปฏิบัติตามนบีมุซา
- 5- เชื่อว่านบีเคาะดร์ยังไม่ตาย
- 6- อนุญาตให้ใช้สื่อ (ตะวัสสุล) ครู วลี และท่านนบีได้ ทั้งยามเป็นยามตายได้

- 7- การใช้ครูเป็นสื่อ และมีการมโนภาพครูที่จุดกลางหน้า ที่เรียกว่า แจ้งนอกแจ้งใน (กอบะเกาะฮัย) ขณะทำการซิกิรุลลอฮ์ และขอความช่วยเหลือจากครูในใจผ่านไปยังท่านนบีผ่านไปถึงอัลลอฮ์
- 8- เชื่อว่าความรู้มีสองอย่าง ความรู้เปิด (ความรู้สอนทั่วไปได้) ความรู้ปิด (ความรู้ที่ท่านนบีแอบสอนกับเศาะฮาบะฮ์บางคน)
- 9- คลั่งไคล้จนถึงมงายเรื่องปาฏิหาริย์
- 10- มีบางคนอ้างว่าท่านนบีมาหาบ่อยๆ ในยามตื่น และได้พบกับนบีเคาะศิรด้วย
- 11- การโยกตามจังหวะทำนองขณะทำซิกิรุลลอฮ์ และการทำซิกิรุลลอฮ์หมู่
- 12- เชื่อว่า การซิกิรุลลอฮ์ด้วยคำว่า "ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์" นั้นเป็นของคนธรรมดา (เออวาม) คนที่ระดับสูงกว่านั้นจะใช้คำว่า อัลลอฮ์ อัลลอฮ์ และสูงกว่านั้นอีก คือฮุ ฮุ และที่สูงที่สุด คือ อะฮ์ อะฮ์
- 13- ต้องมีการปลีกวิเวก (คุลวะฮ์) เพื่อฝึกตน โดยต้องทำตามขั้นตอนที่ครูบอกอย่างเข้มงวด โดยบางครั้งจะเป็นการฝึกหักโหมในแบบที่อาจทำให้เป็นบ้าได้
- 14- ช่วงหักโหมมักพูดจาพรวดเพื่อคำที่เป็นซิริกอออกมาโดยอ้างว่า มีความหมายนัยยะลึกซึ้งที่ไม่ใช่ซิริก เช่น "ทุกคนกลัวซิริก แต่ฉันวายิบต้องซิริก" "กูคืออัลลอฮ์" เป็นต้น
- 15- บางคนให้ผู้อื่นให้เกียรติโดยการจูบสะดีอ บางคนก็ให้จูบเท้าตน เหมือนกับว่ากำลังสujudให้ตน
- 16- บางกลุ่มก็มีการเล่นของ หมกมุ่นกับการคำนวณตัวเลขเพื่อหาซุเราะฮ์ที่เหมาะสมกับคนที่มาขอความช่วยเหลือ หรือออกกระดาศเขียนข้อความแล้วให้นำไปแปะหน้าบ้านเพื่อให้เกิดสิริมงคลกับชีวิตและการค้าขาย

* มุสลิมสะอาดแต่ภายในก็ได้ สะอาดแต่ภายนอกก็ได้ ต้องสะอาดทั้งภายในและภายนอกด้วยจึงถูกต้อง สวยงาม สะอาดภายในคือมีอิคลาส (บริสุทธิ์ใจ) และสะอาดภายนอกคือมีมุตาบะอะฮ์ (ตามนบี)

ชีอะฮ์ ชัยดียะฮ์

กลุ่มคนที่ปฏิบัติตาม ชัยด์ บินอลี (ชัยนุลอาบิตีน) บิน หุซัยน์ บินอลี บินอปีฏอลิบ (ศ.ศ. 80-122) ปรากฏออกมาในช่วงต้นของศตวรรษที่ 2

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มชีอะฮ์ที่ใกล้เคียงกับสุนัษมากที่สุด เพราะพวกเขาไม่ได้สุดโต่งเรื่องอะกีดะฮ์ และไม่ได้กล่าวหาว่าเศาะฮาบะฮ์ส่วนใหญ่สันสภาพจากการเป็นมุสลิม และไม่ยกอิหม่ามถึงขั้นนบี หรือพระเจ้า

ท่านชัยด์เคยศึกษากับวาซิล บินอะฏอฮ์ และถูกถือว่าเป็นนักสะดิษระดับเชื่อถือได้ (อิเคาะฮ์) ในยุคของเคาะลีฟะฮ์ฮิซาม บินอับดุลมะลิก และอิหม่ามอูษะนีฟะฮ์เองก็รักและสนับสนุนเขามาก และเคยดูอาห์ให้เขา เคยกล่าวถึงเขาไว้ว่า "ฉันเคยพบชัยด์ บินอลีแล้ว ฉันไม่เคยพบผู้ใดในยุคของเขาที่จะเข้าใจศาสนา รอบรู้ และสามารถตอบคำถามได้อย่างรวดเร็ว และกระจ่างได้มากไปกว่าเขา"

เขาได้ออกไปที่เมืองกูฟะฮ์ และมีชีอะฮ์จำนวนมากให้บัยอะฮ์เขา และมีคนที่รักเขาบางคนแนะนำเขาว่า ท่านกับฮิซามอย่าให้เรื่องเป็นเหมือนปูของท่านคือหุซัยน์ กับยะซีด บินมูอาวิยะฮ์เลย แต่ท่านก็ไม่ฟัง และออกมาประกาศต่อต้านราชวงศ์อุมะวียะฮ์ แต่ตอนที่ต่อสู้กันกลับมีคนสนับสนุนเพียง 500 คนเท่านั้น จึงถูกสังหารในปี ศ.ศ. 121 และภายหลัง ยะห์ยา ลูกชายของเขาก็ออกมาต่อต้าน และถูกสังหารอีกในปี ศ.ศ. 125

กลุ่มชัยดียะฮ์ยังคงมีอยู่ถึงทุกวันนี้ทางตอนเหนือของประเทศเยเมน ชีอะฮ์ 12 อิหม่ามถือว่า ชีอะฮ์กลุ่มนี้ไม่ใช่มุสลิม เพราะไปเชื่ออิหม่ามคนที่อัลลอฮ์ไม่ได้แต่งตั้ง และปฏิเสธอิหม่ามอีก 7 คนที่เหลือ เพราะการปฏิเสธอิหม่ามคนเดียวก็เหมือนกับปฏิเสธนบีทั้งหมด

ความเชื่อบางประการ

- 1- ยอมรับการเป็นอิหม่ามของลูกหลานฟาฏิมะฮ์ทุกสายทั้งของหะสันและหุซัยน์
- 2- การเป็นอิหม่ามไม่ได้ถูกระบุที่ตัวบุคคลใดเป็นการเฉพาะ
- 3- แม้มีคนที่ประเสริฐกว่า แต่คนที่ประเสริฐน้อยก็สามารถเป็นอิหม่ามได้
- 4- เห็นว่าอลีมีความชอบธรรมเป็นเคาะลีฟะฮ์มากกว่าอับบัสและอุมัยร แต่ก็ยอมรับและพอใจกับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของอับบัส และอุมัยร และยอมรับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของอูษมานเช่นกัน แต่กล่าวหาในบางเรื่อง
- 5- อนุญาตให้มีผู้นำมากกว่าหนึ่งคน แต่ต้องอยู่กันคนละที่
- 6- ไม่ด่าว่าเศาะฮาบะฮ์
- 7- ศิพัตของอัลลอฮ์เอียงไปทางมุตะซิละฮ์ และคนทำบาปใหญ่อยู่ในสถานะที่อยู่ระหว่างสถานะของมุรฺมึนและกาเฟร

- 8- ไม่ยอมรับเรื่องซูฟี
- 9- ปฏิเสธการแต่งงานมุตอะฮฺ (แต่งงานชั่วคราวแบบชีอะฮฺ 12 อิหม่าม)
- 10- มีชะกาตแบบห้าซักหนึ่ง (คุมุส) แบบชีอะฮฺทั่วไป
- 11- อนุญาตให้อำพลางตน (ตะเกียะฮฺ) ได้เมื่อจำเป็นเท่านั้น
- 12- ปล่อยมือละหมาด
- 13- ไม่ละหมาดตามหลังคนชั่ว
- 14- ไม่เชื่อเรื่องอิหม่ามไร้บาป ไร้ข้อผิดพลาด (มะฮ์คุม)
- 15- ไม่เชื่อเรื่องอิหม่ามมะฮ์ดียฺ
- 16- ไม่ยอมรับเรื่องบะดาศ์

ชีอะฮ์ อิสมาอีลียะฮ์

เป็นกลุ่มที่แยกออกมาจากชีอะฮ์ 12 อิหม่าม เมื่อถึงอิหม่ามคนที่ 6 คือญะอฺฟร์ อัศ-ศอดิก ก็อ้างว่าคนต่อมาคือ **อิสมาอีล บินญะอฺฟร์ อัศ-ศอดิก** ไม่ใช่มุซา อัล-กาซิม อย่างที่ชีอะฮ์ 12 อิหม่ามเชื่อ ตามประวัติศาสตร์เขาเสียชีวิตก่อนผู้เป็นบิดา แต่พวกเขากล่าวว่า ที่จริงเขาไม่ได้เสียชีวิต แต่สร้างทำเป็นเสียชีวิตเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นเป้าของการลอบสังหาร แต่บางคนก็กล่าวว่า เรื่องที่เขาเสียชีวิตก่อนเป็นเรื่องจริงแต่การที่ได้แต่งตั้งเขาก็เพื่อให้อิหม่ามคนต่อไปมาจากเชื้อสายของอิสมาอีล โดยนับอิหม่ามคนที่ 7 คือ มุฮัมมัด บินอิสมาอีล ชีอะฮ์ อิสมาอีลียะฮ์เชื่อว่าอิหม่ามมีรอบละ 7 คน เมื่อครบ 7 คนแล้วก็วนรอบใหม่ไปเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด คนพวกนี้ถือเป็นกลุ่มหนึ่งของพวกบาฏินียะฮ์ (ภายใน) ทั้งนี้ก็เพราะพวกเขาเชื่อว่า อัลกุรอานมีนอกมีใน นอกคือเปลือก ในคือเนื้อ อิหม่ามเท่านั้นที่จะเข้าใจเนื้อในได้

ประวัติศาสตร์ได้ยืนยันว่าผู้ที่สร้างแนวคิดนี้คือพวกลูกหลานของพวกมะอฺญูซี ที่ต้องการทำลายอิสลาม

ความเชื่อที่สำคัญ

- 1- โลกมีมาแต่เดิม ไม่มีจุดเริ่มต้น
- 2- อิหม่ามถูกระบุตัวตนชัดเจน พวกเขาเป็นมะอฺศูม (ไร้บาป ไร้ข้อผิดพลาด ทั้งบาปเล็ก และบาปใหญ่)
- 3- อิหม่ามมีรอบละ 7 คน เมื่อครบแล้วก็วนมารอบใหม่ ไม่มีสิ้นสุด บ้างก็เรียกว่า สับอียะฮ์
- 4- อัลกุรอานมีนอก มีใน ความหมายภายในไม่มีผู้ใดหยั่งรู้นอกจากอิหม่ามเท่านั้น เพราะพวกเขาได้สืบทอดความรู้กันเองภายใน การยึดถืออัลกุรอานภายนอกไม่มีความหมาย ต้องเข้าใจจากการตีความ และการเปรียบเปรยเท่านั้น
- 5- ไม่ยอมรับความรู้ และชะฮีดใดนอกจากที่รายงานมาจากบรรดาอิหม่ามของพวกเขาเท่านั้น
- 6- ปฏิเสธมุญญิซาตของบรรดานบี
- 7- ของหะรอม รวมทั้งผู้ที่เป็นมะหฺรอม (ญาติใกล้ชิดที่แต่งงานด้วยไม่ได้) ถือเป็นที่อนุมัติ
- 8- บางกลุ่มเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด (ตะนาสุค)
- 9- ปฏิเสธคิฟัตของอัลลอฮ์ทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด และกล่าวว่า อัลลอฮ์ จะมีก็ไม่ใช่ และไม่ก็มีก็ไม่ใช่

ยิ่งเวลาผ่านไปคนในกลุ่มนี้ก็ยิ่งแตกออกเป็นกลุ่มต่างๆ มากมาย และยิ่งเพิ่มความเชื่อนอกกรีตมากขึ้น หนึ่งในกลุ่มที่แตกออกมาคือ อิสมาอีลียะฮ์ โบห์รา (บุฮฺเราะฮ์)

ชีอะฮฺ โบห์รา

ชีอะฮฺ โบห์รา (ชีอะฮฺที่ถูกทิ้ง) นับถือ อิหม่ามอัล-มุสตะอฺลี คนต่อมาก็คือ อัล-อามिर จากนั้นคือลูกชายของเขา ชื่อ อัฏ-ฏ็อยยิบ (อิหม่ามคนที่ 21) บางทีพวกเขาก็เรียกตัวเองว่า ฏ็อยยิบะฮฺ พวกเขาอยู่ที่อินเดียและเยเมน ปล่อยวางเรื่องการเมืองและไปทำเรื่องค้าขายแทน ปะปนอยู่กับคนอื่นอินเดีย เป็นที่รู้จักในชื่อ พวกโบห์รา คำว่า โบห์รา เป็นคำภาษาคุจราตในอินเดียแปลว่า พ่อค้า ปัจจุบันมีศูนย์กลางอยู่ในรัฐคุจราต ทางภาคตะวันตกของอินเดีย

ตัวของอิหม่าม อัฏ-ฏ็อยยิบ เข้าสู่การหลบเร้นในปี ฮ.ศ. 525 และบรรดาอิหม่ามต่อจากนั้นก็หลบเร้นซ่อนตัวกันหมด ปัจจุบันนี้ไม่มีผู้ใดรู้จักพวกเขา กระทั่งผู้รู้โบห์ราเองก็ไม่รู้

โบห์รา แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1- โบห์รา ดาวูดียะฮฺ (ที่บ้านเราเรียก ดาวูดิโบห์รา เรียกตัวเองว่า มุฮ์มิน ดาวูดิโบห์รา) อ้างไปถึงชาฮ์ ดาวูด แพร่กระจายอยู่ในอินเดียและปากีสถานตั้งแต่ฮิจาเราะฮฺศตวรรษที่ 10 เมื่ออิหม่ามหลบเร้นอยู่ จึงมีการแต่งตั้งผู้นำสูงสุดเรียกว่า ดาอี มุฏลัก คนปัจจุบัน เป็นดาอีคนที่ 53 คือ **ไซยิดนา มุฟฏ็อล ไซฟุดดิน** และสำหรับในประเทศไทย มีชาวมุสลิมดาวูดิโบห์ราอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นส่วนมาก นอกจากนั้นยังมีกระจายอยู่ที่เชียงใหม่ เพชรบุรี ยะลา และนราธิวาส มีศูนย์กลางด้านสถานที่ในการประกอบศาสนกิจ อยู่ที่มัสยิดเซฟี เขตคลองสาน และมีสุสานดาวูดิโบห์รา อยู่ที่เชิงสะพานเจริญพาสณ์ ฝั่งธนบุรี

ไซยิดนา มุฟฏ็อล ไซฟุดดิน

- 2- โบห์รา สุลัยมานียะฮ์ อ้างไปถึง สุลัยมาน บินหะลัน ศูนย์กลางของพวกเขาอยู่ในเยเมนจนถึงทุกวันนี้

ข้อควรรู้เกี่ยวกับชีอะฮ์โบห์รา

- 1- ปัญญาแรกที่ดำรงอยู่คือปัญญาที่มีคุณสมบัติของพระเจ้า และคือความหมายของคำว่า ปากกา ในสุเราะฮ์อัลเกาะลัม
- 2- ปฏิเสธพระนาม และคุณลักษณะทั้งหมดของอัลลอฮ์
- 3- เชื่อว่า อิสลามวางอยู่บนหลักการ 7 ประการ และมีวิลายะฮ์ (ผู้ปกครอง) เป็นหลักที่สำคัญที่สุด
- 4- เทิดทูนอิหม่ามราวกับเป็นพระเจ้า พวกเขาทำละหมาดไม่ใช่เพื่ออัลลอฮ์ แต่ทำเพื่ออิหม่ามคนที่หลบเร้นอยู่ในปัจจุบันที่เป็นลูกหลานของ อับฏ์-ฏ็อยยิบ ไม่ละหมาดในมัสยิดของมุสลิมทั่วไป ในบางทศวรรษก็บอกว่าอลีเป็นพระเจ้าและท่านนบีเป็นผู้เผยแผ่เพื่อไปสู่อลี บ้างก็บอกว่าท่านนบีเป็นนักเผยแผ่ (ดาอี) แบบพูดด้วยปาก ส่วนอลีคือนักเผยแผ่แบบใช้ความเงียบ
- 5- ตะวัสสุล โดยใช้อิหม่าม บางคนก็ส่งเสริมให้ตะวัสสุลโดยใช้ญิน
- 6- เมื่อไปเยี่ยมสุสานอิหม่ามจะมีการสวดศุบฮะ
- 7- เชื่อว่าท่านนบีรับเอาเรื่องศาสนา และเรียนรู้ศาสนาจากคนที่เป็นมนุษย์
- 8- ดาอี มุฏลัก คือตัวแทนของอิหม่าม และเป็นมะอศุม (ไร้บาป ไร้ข้อผิดพลาด) และแสดงการวะให้เกียรติ ดาอี มุฏลัก มากกว่าคนทั่วไป มีการสวด และการจูบเท้า
- 9- เวลาละหมาดจะเอาของติดตัวเช่นกระเป๋าสตางค์ กุญแจ ปากกา กระดาษออกมากองไว้ข้างหน้า ละหมาดที่เป็นวาญิบคือละหมาดใน 10 วันแรกของเดือนมุฮัรริรม วันอื่นๆ ไม่ถือว่าเป็นวาญิบ
- 10- จ่ายชะกาตคุมูลให้ดาอี มุฏลัก
- 11- ไม่คู่เดือน แต่ใช้การคำนวณเอา และการถือศีลอด 30 วันทุกปี
- 12- กีบละฮ์ของพวกเขา คือ เราฎาะฮ์ ฎอฮิเราะฮ์ คือหลุมศพของดาอีมุฏลักคนที่ 51 ชื่อ ฎอฮิรุดดิน อยู่ที่เมืองมูมไบประเทศอินเดีย
- 13- ไปทำฮัจญ์เหมือนมุสลิมทั่วไป พวกเขาเชื่อว่า กะอูบะฮ์คือสัญลักษณ์ตัวแทนของอิหม่าม และมีการทำฮัจญ์แบบฮัจญ์เล็กคือการไปเยือน เราฎาะฮ์ ฎอฮิเราะฮ์
- 14- อนุญาตให้จ่ายหรือรับดอกเบี้ยได้
- 15- เขาไม่ละหมาดในมัสยิดของสุนนี แต่พวกเขาจะมีที่ละหมาดของพวกเขาเรียกว่า ญะมิอฺ คานะฮ์
- 16- สิบวันแรกของเดือนมุฮัรริรมต้องไปรวมตัวกันที่ คานะฮ์ หากไม่ไปอาจถูกตัดออกจากกลุ่ม
- 17- ออกฮีด และฮัจญ์ก่อนเราประมาณ 2 วัน

18-ผู้ชายแต่งตัวชุดสีขาวแบบอินเดียคือมีเสื้อกับกางเกง และโพกสาระบัน

ชีอะฮ์ นุศัยริยะฮ์

ได้ชื่อมาจาก มุฮัมมัด บินนุศัยร อัน-นุศัยริ (ศตวรรษที่ 3) เป็นกลุ่มชีอะฮ์สุดโต่งที่แตกมาจากชีอะฮ์ 12อิมาม และเป็นอีกกลุ่มหนึ่งของพวก**บาฏินิยะฮ์** (เชื่อว่าอัลกุรอานมีนอกมีใน ส่วนที่สำคัญคือใน) มักจะแสดงต่อหน้าว่าเป็นชีอะฮ์ทั่วไปที่รักอะฮ์ลุลบัยต์ กลุ่มนี้บางทีก็เรียกว่า **อะละวีเยน** เรื่องของกลุ่มนี้ถูกเปิดเผยขึ้นเมื่อชายคนหนึ่งชื่อ สุลัยมาน อัล-อะฆะาะนีเย ที่เป็นผู้หลอกลวงบุคคลสำคัญของกลุ่มนี้ได้เปลี่ยนไปนับถือคริสต์เตียน และได้เขียนหนังสือ **อัล-บากูเราะฮ์ อัล-สุลัยมานิยะฮ์** เปิดโปงอะกิดะฮ์ของคนกลุ่มนี้ ต่อมาในภายหลังเขาได้ถูกญาติฯ ลวงให้กลับไปบ้านเกิด และถูกสังหารโดยการเผาทั้งเป็น เพื่อนคริสต์เตียนของเขาจึงได้นำหนังสือของเขาไปตีพิมพ์ที่อเมริกา

ความเชื่อแปลกๆ ของคนกลุ่มนี้

- 1- เชื่อว่าต้องปิดบังความเชื่อของกลุ่มเอาไว้ หากเปิดเผยจะต้องถูกสังหารอย่างโหดร้าย
- 2- เชื่อว่า อลี เป็นพระเจ้า เพราะอัลลอฮ์ลงมาสถิตในตัวของเขา
- 3- รัก และเทิดทูนผู้สังหารอลี คืออับดุลเราะห์มาน บินมุลญิม โดยถือว่าเป็นผู้ที่ทำให้พระเจ้า (ลาฮูต) หลุดพ้นจากรูปกายมนุษย์ (นาซุต)
- 4- เชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของวิญญาณ (ตะนาสุค) จากร่างมนุษย์ไปร่างมนุษย์อีกคน ไปร่างสัตว์ ไปร่างแมลง ไปร่างต้นไม้หรือก้อนหิน และไม่เชื่อเรื่องวันกิยามะฮ์ และการสอบสวน และบางครั้งก็ทรมานสัตว์โดยถือว่าอบูบักร อุมัร และอาลีซะฮมาเกิดในร่างนี้
- 5- บางกลุ่มบูชาดวงจันทร์ โดยเชื่อว่าอลีเคยไปสถิตอยู่ที่นั่น บางคนก็บูชาดวงอาทิตย์ บางคนก็บูชาอากาศและบอกว่านั้นคือ อัลลอฮ์
- 6- เชื่อว่าสุราบรีสุทธีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยให้ชื่อว่า อับดุลนุร และถือว่าการถอนต้นองุ่นเป็นความผิดร้ายแรง
- 7- ชะฮาดะฮ์ของพวกเขาใช้อักษรลับ 3 อักษรคือ ฮัยน์ มีม ลีน (อลี มุฮัมมัด และสัลมาน) และอธิบายว่า อลีสถาบันมุฮัมมัด และนบีมุฮัมมัดสร้างสัลมาน (อัล-ฟาริซีย) และสัลมานมาในรูปของญิบรีล เพื่อสอนอัลกุรอานให้แก่มุฮัมมัด และสัลมานคือผู้สร้างเด็กกำพร้าทั้ง 5 ที่คอยควบคุมความเป็นไปของชั้นฟ้าและแผ่นดิน
 - 1) มิกดาด คือผู้สร้างและดูแลมนุษย์ มีหน้าที่ควบคุมฟ้าผ่า ฟ้าร้อง และแผ่นดินไหว
 - 2) อบูดัร (อบู ชัรร์ อัล-ซ็อฟฟารีย) มีหน้าที่ควบคุมการโคจรของดาวฤกษ์และดาวเคราะห์

- 3) อับดุลลอฮฺ บินเราะวาสะฮ์ มีหน้าที่ดูแลมPAY และเอาวิญญาณมนุษย์
- 4) อุษมาน บินมัซฮุน มีหน้าที่ควบคุมกระเพาะอาหาร ความร้อนของร่างกาย และโรคภัยต่างๆ
- 5) ก็อนบร มีหน้าที่เป่าวิญญาณใส่ร่างกาย

เป็นความเชื่อที่คล้ายคลึงกับพวกบูชาไฟ เพียงแต่เปลี่ยนชื่อบุคคลเท่านั้น

- 8- พวกเขามีหนังสืออื่นที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์กว่าอัลกุรอาน ส่วนอัลกุรอานเป็นอันดับรองลงมา
- 9- ละหมาด 5 เวลาไม่มีการสujud ดุฮรี (8 ร็อกอะฮฺ) เพื่อมุฮัมมัด อัคริ (4 ร็อกอะฮฺ) เพื่อฟาฏิมะฮฺ มัซริบ (5 ร็อกอะฮฺ) เพื่อหะสัน อิซฮ์ (4 ร็อกอะฮฺ) เพื่อหุสَيْن และฟัจริ (2 ร็อกอะฮฺ) เพื่อมุห์ลิส อัลเคาะฟีย ไม่มีละหมาดวันศุกร์ ละหมาดที่บ้าน ไม่ต้องมีน้ำละหมาด หรืออาบน่ายกหะดัษ
- 10- อัจริยะในโลกใบนี้มี 25 คน คนแรกคือ อับดุลยัยยิบ และคนสุดท้ายคือ **อับดุลลอฮฺ บินสะบะฮ์**
- 11- คุณถูกผู้หญิง เชื่อว่าผู้หญิงเป็นร่างกายที่ไม่มีวิญญาณ เมื่อตายไปก็ไม่มีวิญญาณให้เวียนว่ายตายเกิด และไม่ยอมให้ผู้หญิงรับรู้ความเชื่อลับภายใน เพราะถือว่าผู้หญิงเป็นเหตุความวุ่นวายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันคนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ทางตอนเหนือ และตอนใต้ของซีเรีย และสามารถเข้าไปมีอำนาจปกครองซีเรียในปัจจุบันได้สำเร็จ

กลุ่มนี้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้สังหารมุสลิมไปแล้วหลายแสนคน

ชีอะฮ์ ดุรูล

กลุ่มนี้ถือว่าอัลลอฮ์มาสถิตในตัวของฮาเก็ม บิอัมริลลาฮ์ และรับแนวความเชื่อส่วนใหญ่มาจากชีอะฮ์ สายอิสมาอีลียะฮ์ คนที่นำแนวคิดนี้ออกมาคือ **ฮัมซะฮ์ บินอลี บินมุฮัมมัด อัล-ซุซะนี** ในปี ฮ.ศ. 408 แต่ชื่อได้มาจากผู้ร่วมก่อตั้งอีกคนชื่อ มุฮัมมัด บินอิสมาอีล อัลดรัซีย กลุ่มนี้ไม่ชอบเรียกตัวเองว่า ดุรูล เพราะคำนี้ในภาษาอาหรับแปลว่า ลูกไม่มีพ่อ จึงมักเรียกตัวเองว่า "**มุวะห์ฮิดูน**" กลุ่มนี้แตกมาจากกลุ่มชีอะฮ์สายอิสมาอีลียะฮ์ ถือว่าเป็นพวกบาฏินียะฮ์กลุ่มหนึ่ง ในปัจจุบันกะมาล ญันบะลาต ได้แต่งคัมภีร์ขึ้นมา คือ **มุศัฟอัล-มุนฟะริด บิชาติฮิ** หรือ **มุศัฟดุรูล** ที่เต็มไปด้วยแนวคิดต่างๆ และผนวกบางซูเราะฮ์ของอัลกุรอานเข้าไปด้วย โดยอ้างว่าเป็นของฮัมซะฮ์ บินอลี แต่เนื่องจากเป็นภาษาและสำนวนสมัยใหม่จึงคาดเดาได้ว่าเป็นของกะมาล ญันบะลาตเอง

ความเชื่อแปลกๆ ของคนกลุ่มนี้

- 1- เชื่อว่าต้องปิดบังความเชื่อของกลุ่มเอาไว้
- 2- ความเชื่อที่แท้จริงจะถูกสอนให้คนในกลุ่มเมื่อมีอายุ 40 แล้วเท่านั้น
- 3- เชื่อความเป็นพระเจ้าของ ฮาเก็ม บิอัมริลลาฮ์ ชื่อจริงคือ อบูอลี อัลมันศูร บินอัล-อะซีซ บิลลาฮ์ (ฮ.ศ. 375-411)
- 4- เชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เรียกมันว่า การพลัดเลือด (ตะกือมมุค) จากคนหนึ่งไปที่อีกคนหนึ่งทันทีที่เสียชีวิต เชื่อว่าร่างกายคือเลือดของวิญญาณ และเชื่อว่ามนุษย์ถูกสร้างมาพร้อมกันในคราวเดียว จำนวนมนุษย์ไม่มีเปลี่ยนแปลง เมื่อมีคนหนึ่งตายก็มีอีกคนเกิดทันที
- 5- ไม่เชื่อเรื่องวันกิยามะฮ์
- 6- ปฏิเสธนบีทุกคน และเรียกพวกเขาว่าพวกอิบลิส ซึ่งยังเป็นศัตรูกับบรรดานบี ไม่เชื่อว่าอาดัมเป็นมนุษย์คนแรก และไม่เชื่อว่าถูกสร้างจากดิน
- 7- คัมภีร์ของพวกเขาชื่อ **มุศัฟอัล-มุนฟะริด บิชาติฮิ** และยกเลิกบัญญัติต่างๆ ในอัลกุรอาน และชะดีษ และกล่าวหาว่าอัลกุรอานเป็นผลผลิตของซัลมาน อัลฟาริซีย
- 8- ไม่ต้องปฏิบัติศาสนกิจใด และตีความละหมาด ซะกาต ถือศีลอดเป็นอย่างอื่น
- 9- สวรรค์คือการได้รู้จักการเผยแผ่ของดุรูล นรกคือการปฏิเสธหรือไม่ได้รู้จักดุรูล
- 10- เชื่อว่าฮาเก็ม ได้ส่งนบีมา 5 คนคือ ฮัมซะฮ์, อิสมาอีล, มุฮัมมัด อัล-กะลิมะฮ์, อบุลค็อยร และปะฮาฮ์
- 11- ห้ามแต่งงาน บริจาค หรือให้การช่วยเหลือมุสลิมคนอื่น ๆ เด็ดขาด

12- ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์รับมรดก

13- ไม่รับคนนอกเข้ากลุ่ม และไม่ให้คนในออกจากกลุ่ม

วะฮ์ฮาบียะฮ์

“ฟื้นฟูอิสลามตามวิถีสลัฟ”

ก่อนปี ค.ศ. 1765

คำว่า วะฮ์ฮาบียะฮ์ ได้มาจากชื่อบิดาของ **มุฮัมมัด บินอับดุลวะฮ์ฮาบ** (ค.ศ.1703–1791)

วะฮ์ฮาบียะฮ์ คือขบวนการฟื้นฟูวิถีการปฏิบัติของสลัฟ คนในกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่า สะละฟียะฮ์(คนที่ปฏิบัติตามแนวทางของสลัฟที่ดี) แต่คนในกลุ่มอื่นจะเรียกพวกเขาว่า วะฮ์ฮาบียะฮ์ และพยายามทำให้ชื่อเรียกนี้ฟังดูน่ากลัวเหมือนเป็นตัวอันตราย

มุฮัมมัด บินอับดุลวะฮ์ฮาบ ผู้นำทางจิตวิญญาณ และมุฮัมมัด บินสะอูด(เสียชีวิต ค.ศ.1765) ผู้นำทางการเมือง ได้ร่วมมือกันจนสามารถก่อตั้งประเทศซาอุดีอาระเบียได้สำเร็จ แม้ต่อมาจะถูกทำลายอีก 2 ครั้ง แต่ก็สามารถยกขึ้นได้อีกเป็นครั้งที่ 3 ภายใต้การนำของกษัตริย์อับดุลอะซีซ อาละสะอูด(ค.ศ.1879–1953)

ในเวลานั้นโลกอิสลามเต็มไปด้วยกลุ่มต่าง ๆ มากมาย ที่มีการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงความเชื่อและหลักปฏิบัติศาสนาไปจากสมัยสลัฟอย่างมาก ความพยายามเรียกร้องให้หวนกลับไปใช้แนวทางของสลัฟที่ดีจึงเกิดขึ้นอีกครั้ง เพื่อสานต่ออุดมการณ์ของกลุ่มสะละฟียะฮ์ (มุสลิมที่ยึดมั่นแนวทางของสลัฟที่ดี)

ความเชื่อบางประการของกลุ่มนี้

1. เรียกร้องให้กลับไปใช้วิธีการเข้าใจศาสนาตามแบบของสลัฟ คือการศึกษาอัลกุรอาน และฮะดีษที่เชื่อถือได้ผ่านมุมมองความเข้าใจของสลัฟที่ดี เพราะพวกเขาเป็นกลุ่มชนที่อัลลอฮ์และเราะสูลรับรองแล้ว
2. ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบสถานะของฮะดีษ
3. อิสลามให้การรับรองการปฏิบัติตามแนวทางของบรรพชน 3 รุ่นแรกของอิสลาม(สลัฟ) ผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางของสลัฟเรียกว่า สะละฟียะฮ์
4. เชื่อว่า **"ตัวบทกับปัญญาไม่ขัดแย้งกัน"** ปัญญาที่ดีจะต้องคิดสอดคล้องกับตัวบทเสมอ หากเรื่องใดที่ปัญญายังไม่อาจเข้าใจ ก็จะยกตัวบทนำปัญญาเสมอ เพราะตัวบทคือสัจธรรมที่มาจากอัลลอฮ์ และปัญญาคือเครื่องมือทำความเข้าใจที่มีข้อจำกัดมากมาย
5. แบ่งเตาฮีดเป็น 3 ประเภท คือ (1) เตาฮีดรูปียะฮ์ (2) เตาฮีดอุลูลียะฮ์ และ (3) เตาฮีดพระนามและคิฟัต ที่ต้องแยกเรื่องเตาฮีดพระนามและคิฟัตออกจากเตาฮีดรูปียะฮ์ ก็เพราะเป็นประเด็นใหญ่ที่ทำให้มุสลิมแตกเป็นกลุ่มต่าง ๆ มากมาย จึงจำเป็นต้องแยกออกมาอธิบายเป็นการเฉพาะ

6. ยืนยันศัพัตของอัลลอฮ์ทั้งหมดที่อัลลอฮ์หรือเราะสูลของพระองค์ยืนยัน ในแบบที่คู่ควรกับความสูงส่งของพระองค์ และไม่เหมือนกับมัคছুกใด ไม่มีการปฏิเสธ ไม่ตีความ ไม่เปรียบเทียบ และไม่ถามถึงรายละเอียดวิธีการ

7. อัลกุรอ่านคือคำพูดของอัลลอฮ์ทั้งคำและความหมาย อัลกุรอ่านไม่ใช่มัคছুก

8. ศรัทธา(อีมาน) ประกอบด้วยกาย วาจา และใจ ศรัทธามีเพิ่มมีลดได้ เพิ่มเมื่อทำความดี ลดเมื่อทำบาป ศรัทธาเริ่มแรกคือศรัทธาด้วยใจและปฏิญาณด้วยวาจา

9. คนที่ทำบาปใหญ่ยังไม่พ้นสภาพจากการเป็นมุสลิม นอกจากทำบาปที่ทำให้เสียอีมานเท่านั้น

10. มุสลิมที่มีความชั่วมากกว่าความดี พระองค์จะลงโทษหรือให้อภัยก็ได้ตามประสงค์ของพระองค์

11. บรรดานบีเท่านั้นที่ เป็นผู้ไ้รับ(มะอฺศุม) ส่วนเศาะฮาบะฮ์ หรือบรรดาลูกหลานนบี ไม่มีใครเป็นมะอฺศุม

12. รักและให้เกียรติทั้งบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ภรรยา นบี และลูกหลานของนบี คือลัทธิของอัลลัฮ์

13. ไม่อนุญาตให้ใช้สื่อ(ตะวัสสุล)กับคนตายได้แม้จะเป็นนบีก็ตาม แต่อนุญาตใช้สื่อจากความดีที่ทำไปได้

14. ให้อุดหนุนกับผู้ปกครองที่ไม่ดี แม้จะถูกยึดทรัพย์หรือถูกบีบด้วยความไม่เป็นธรรมก็ตาม จนกว่าจะเห็นการกระทำที่เป็นปฏิเสศ(กุไฟร)อย่างแจ่มชัดไม่มีชุบฮะฮ์ใด ๆ และการออกมาต่อต้านต้องมีผลดีมากกว่าผลร้ายที่จะตามมา

15. ไม่ยอมรับการแบ่งบิตอะฮ์เป็นหลายประเภท เพื่อเป็นการให้เกียรติท่านนบี คือลัทธิของอัลลัฮ์ที่กล่าวว่า "ทุกบิตอะฮ์คือการหลงผิด" และเพราะเชื่อมั่นคือประตูลู่การเปลี่ยนแปลงศาสนาที่สำคัญที่หลายกลุ่มมักใช้เป็นข้ออ้าง

16. ให้ความสำคัญกับเรื่องการรักเพื่ออัลลอฮ์(วะลาอ์) โกรธเพื่ออัลลอฮ์(บะรออ์) และการตักเตือน(นะคิหะฮ์)

17. เชื่อเรื่องการลงโทษในหลุมฝังศพ และการขอชะฟาอะฮ์ในวันกิยามะฮ์

ข้อกล่าวหาบางประการที่กลุ่มต่าง ๆ ใช้กับกลุ่มนี้

1. กล่าวหาว่า "เป็นพวกตัจสิม" คือ ผู้ที่เชื่อว่าอัลลอฮ์มีอวัยวะ หรือมีร่างกาย แต่ในความเป็นจริงวะฮีย์เพียงบอกว่า มือเป็นศัพัต(คุณลักษณะหนึ่ง)ของอัลลอฮ์ และไม่เหมือนกับมัคছুก ไม่ให้ใช้คำว่า เป็นอวัยวะ หรือเป็นร่างกาย และถือว่าการใช้คำเหล่านั้นเป็นคำบิตอะฮ์ เราใช้ได้เฉพาะคำเดียวกับที่อัลลอฮ์ และเราะสูลใช้

เท่านั้น ใช้เกินไปกว่านั้นไม่ได้ เพราะเรารู้จักพระองค์เท่าที่พระองค์และเราะสูลบอกให้เราทราบเท่านั้น เราไม่อาจใช้สติปัญญาตีความคิฟัตของอัลลอฮ์เอาเองโดยปราศจากหลักฐานจากตัวบทได้

2. กล่าวหาว่า **"เป็นพวกชอบหุ้มนบ้านไปทั่ว"** แต่ในความเป็นจริง การชี้แจงความจริงอาจต้องมีการพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่มด้วย ไม่มีการหุ้มนที่ตัวบุคคลแต่อย่างใด (นอกจากบุคคลที่ศาสนารับรองเช่น ฟิรอน อิบูละฮับ เป็นต้น) หากมีก็เป็นเพียงการหุ้มนที่ตัวของการกระทำ ไม่ใช่ที่ตัวผู้กระทำ และยังใช้ให้มองแง่ดีกับพี่น้องมุสลิมของเขาว่า เขาคนนั้นอาจยังมีข้อคลุมเครืออยู่หรือยังไม่รู้ความจริง ตัวเขามีหน้าที่ต้องพยายามอธิบายโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมสวยงาม

3. กล่าวหาว่า **"เป็นพวกชอบสร้างความแตกแยก"** แต่หากเราได้ศึกษาประวัติในปี คีฮัลลุลลอฮ์ฮัลฮิ วะลัลลัม จะพบว่าท่านนบีเป็นบุคคลแรกที่ถูกโจมตีด้วยข้อกล่าวหานี้ แต่ท่านก็อดทน ทำงานเผยแผ่ของท่านต่อไปจนอิสลามได้มาถึงเราทุกวันนี้ หากท่านหยุดเสียแต่ตอนที่ได้อินคำพูดนี้ พวกเราจะได้เป็นมุสลิมแบบทุกวันนี้หรือไม่ สำหรับคนที่รักนบี การเรียกร้องให้กลับไปทำตามสุนนะฮ์นบี ไม่ใช่เป็นการสร้างความแตกแยก แต่เป็นการแยกสัจธรรมกับความเท็จให้ออกจากกัน

4. กล่าวหาว่า **"ชอบพูดจารุนแรง ก้าวร้าว ไม่มีมารยาท"** เป็นพฤติกรรมส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกับคำสอนของกลุ่ม บางคนที่เป็นอย่างนั้นเพราะความจริงใจ แต่ขาดความเข้าใจเรื่องวิธีการอธิบาย จึงพูดออกไปตรง ๆ ทำให้บางคนรับไม่ได้ หรือมีคนอ้างตนว่าเป็นสะละฟียุบบางคนแต่เขารู้จักวะฮ์ฮาบีย หรือสะละฟียุบเพียงผิวเผิน ก็เอาไปพูดจាកับกลุ่มนั้นกลุ่มนี้ผิด ๆ ถูก ๆ จึงทำให้คนอื่นเข้าใจสะละฟียุบผิดไปจากความเป็นจริง

กูรานีเยน

“พวกไม่เอาชะดีช”

ก่อนปี ค.ศ. 1898

ท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลลลลลลลลลลลลลลล ได้กล่าว "เกือบจะถึงเวลาแล้วที่จะมีคนนั่งเอกเซนกบนเก้าอี้หฺรูดำนำคำพูดของฉันมาพูด แล้วเขาก็กล่าวว่า ระหว่างเรากับระหว่างพวกท่านมีกิตาบุลลอฮฺ (อัลกูราน) อยู่แล้ว เราพบเรื่องใดทะเลสาบในนั้นเราก็บอกว่าทะเลสาบ และเรื่องใดหะรอมในนั้นเราก็บอกว่าหะรอม ฟังทราบเถิด สิ่งที่เราะฮฺลุสของอัลลอฮฺได้ห้ามก็เหมือนกับสิ่งที่อัลลอฮฺได้ห้ามนั้นแหละ" บันทีกโดยอะหมัด อิบฺนาคาวูด และฮาเกิม ด้วยสายรายงานที่ถูกต้อง

การจะทำลายอัลกูรานเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ มีความพยายามหลายครั้งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ศัตรูของอิสลามหมดหวังที่จะทำลายอัลกูราน จึงหันมาคิดทำลายชะดีชแทน เพราะชะดีชก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการทำความเข้าใจศาสนา

กูรานีเยน คือกระแสมุสลิมที่ถูกจุดขึ้น (โดยน้ามือของศัตรูอิสลาม) โดยให้ยึดเอาเฉพาะอัลกูรานทั้งในเรื่องความเชื่อและหลักปฏิบัติ กลุ่มนี้บ้างก็เรียกตนเองว่า มุสลิม ซุนะฟาฮ์

พอจะแบ่งคนในกลุ่มนี้เป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1- กลุ่มที่มีเป้าหมายจะทำลายอิสลาม
- 2- กลุ่มที่ไม่เอาชะดีชเลย (พบมากที่อินเดีย และปากีสถาน)
- 3- กลุ่มที่เอาชะดีชเฉพาะที่ไม่ค้านกับอัลกูราน หรืออารมณ์ตนเอง (พบมากที่อียิปต์ โมร็อกโก และอเมริกา)

การปฏิเสธชะดีชมีมาตั้งแต่ยุคที่เกิดชีอะฮ์แล้ว ที่ปฏิเสธชะดีชทุกบทที่เศาะฮาบะฮ์รายงาน

ส่วนคนแรกที่น่าเสนอแนวคิดของกูรานีเยน คือ **อะหมัด คาน** (1817-1898) ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยการ์ ประเทศอินเดีย (ที่มุสลิมทั่วโลกส่งบุตรหลานไปร่ำเรียน จบกลับมาก็มีบทบาทสำคัญในสังคม) ในช่วงที่อังกฤษเข้ามายึดครอง และได้วางเงื่อนไขที่เกือบจะเป็นไปไม่ได้ในการรับชะดีช เป็นผลให้ปฏิเสธชะดีชส่วนใหญ่ไป เขาเชื่อว่าอัลกูรานไม่ได้ถูกประทานลงมาเป็นรูปคำ แต่เป็นความหมายที่ลงมาบนหัวใจของท่านนบี และไม่อนุญาตให้แต่งงานมากกว่า 1 คน และปฏิเสธการมีอยู่ของญิน

คนสำคัญอีกคนคือ **สุลาม อะหมัด บะรูยิส** (1903-1985) ที่มีแนวคิดคือ ปฏิเสธชะดีช ไม่เชื่อการมีอยู่จริงของอาดัม ไม่เชื่อว่าสวรรค์และนรกมีอยู่จริง ปฏิเสธการมีอยู่ของมลาอิกะฮ์ กล่าวว่ากอฎอ-กอดร์เป็นแผน

จากของพวกมะนุซี และผู้รู้ในแต่ละยุคต้องทำหน้าที่ตั้งหลักการศาสนาจากอัลกุรอานออกมาให้คนในยุคของตน

คนสำคัญในปัจจุบันคือ **อะหมัด ศุบฮี มัณศูร** (เกิด ฮ.ศ. 1949) คนฮิยาบัตที่ต้องลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ที่อเมริกาเพราะมีความคิดอิสลามแบบเพี้ยนๆ มีแนวคิดว่าการเศาะละวาตนปีคือการทำตามนบี, นบีไม่ใช่คนที่ไม่รู้หนังสือ, ไม่อ่าน วะฮ์ชะดอันนะมุฮัมมัดเราะะสุลุลลอฮ์ และเศาะลาวาตนปีหลังอ่านอัตตะฮียาตุเพราะถือเป็นชรีก, นบีมุฮัมมัดไม่ใช่เป็นนบีที่ดีที่สุดเพราะเราถูกห้ามไม่ให้จำแนกระหว่างนบี, การขยายดินแดนอิสลามในยุคเศาะลีฟะฮ์คือการขยายอาณานิคมเพื่อแสวงหาปัจจัย, กล่าวหาว่าสะดีษ ประวัติศาสดา และประวัติศาสตร์ที่ดูผิวเผินเหมือนค้านกับอัลกุรอานเป็นเรื่องโกหก, สามารถทำฮัจญ์ในเดือนหะรอมได้ด้วย, และอนุญาตให้ผู้หญิงมุสลิมะฮ์แต่งงานกับชายยิวหรือคริสเตียนได้

แนวคิดหลักที่เป็นปัญหาของกลุ่มนี้

- 1- เรียกตนว่า ชาวอัลกุรอาน แต่ไม่เอาอัลกุรอานจริง เพราะปฏิเสธ และตีความอายะฮ์อัลกุรอานจำนวนมาก เช่น อายะฮ์มากมายที่อัลลอฮ์สั่งให้ทำตามนบี ก็ตีความว่า เป็นคำสั่งใช้ให้ตามนบี เฉพาะสมัยที่ท่านนบียังมีชีวิตอยู่เท่านั้น
- 2- เข้าใจอัลกุรอานจากภาษาอาหรับเท่านั้น ไม่ดัดฟัซ แต่ตีความอัลกุรอานตามปัญญาและอารมณ์
- 3- กล่าวว่า อัลกุรอาน ไม่มีนาซิด (อายะฮ์ที่มายกเลิกอายะฮ์อื่น) มัณศูค (อายะฮ์ที่ถูกยกเลิก)
- 4- ปฏิเสธสะดีษ ไม่ยอมรับให้เป็นแหล่งบัญญัติศาสนาที่สอง เชื่อว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีสะดีษ และระบบสายรายงานสะดีษไม่มีความน่าเชื่อถือเพราะถูกรวบรวมขึ้นในภายหลัง แต่บางกลุ่มก็ยอมรับเฉพาะสะดีษที่เป็นการกระทำของนบี (ฟิอัสยะฮ์) ที่มีสายรายงานมากๆ (มุตะวาติร) เท่านั้น เช่นเรื่องวิธีละหมาด จ่ายซะกาต เป็นต้น
- 5- เมื่อปฏิเสธสะดีษแล้ว ผลที่ตามมาคือปฏิเสธความเชื่อและหลักการศาสนามากมาย อาทิ การลงโทษในหลุมฝังศพ การขว้างคนทำซินา การประหารคนตักศาสนา หิญาบไม่ใช่วาญิบ เป็นต้น
- 6- โจมตีสะดีษของท่านนบีต่างๆ นานา ว่า เป็นต้นตอของความล้มเหลวของอุมมะฮ์ มีอคติต่อสุนนะฮ์ ตอนละหมาดก่อนให้สลามไม่มีการกล่าว ปฏิญาณตนว่านบีมุฮัมมัดเป็นเราะสุลของอัลลอฮ์ และไม่เศาะลาวาตนปี ตอนอะซานก็ไม่มีการกล่าวคำว่า "วะฮ์ชะดอันนะมุฮัมมัดเราะะสุลุลลอฮ์"
- 7- ละหมาด 3 เวลา โดยตั้งกฎเกณฑ์และวิธีการละหมาดขึ้นมาเอง ไม่รู้รูปแบบที่มุสลิมทั่วไปรู้
- 8- นบีไม่ใช่คนมะอฺคุม(ไร้บาป ไร้ข้อผิดพลาด) และเศาะฮาบะฮ์ไม่ได้เชื่อถือได้ทุกคน
- 9- การตอบว่าฟรอปกะฮ์อะฮ์คือชรีก

10- มีภรรยาได้เพียงคนเดียว

คนพวกนี้มักมีอคติเมื่อได้ยินชะดีษนบี คือลั่นลลอลฮุอัยฮะลัลลัม และมักกล่าวหาว่าพวกเราให้ความสำคัญกับชะดีษมากกว่าอัลกุรอาน

ก๊อดยานียะฮ์

“นบีปลอม”

ปี ค.ศ. 1900

กลุ่มนี้เป็นเด็กปั้นของอังกฤษในยุคล่าอาณานิคมศตวรรษที่ 19 ที่ประเทศอินเดีย โดย **มिरزا ซุলাম อะห์มัด** ที่อินเดียและปากีสถานใช้ชื่อว่า **ก๊อดยานียะฮ์** แต่ที่แอฟริกาใช้ชื่อว่า **อะห์มะดียะฮ์** มีจุดมุ่งหมายทำให้มุสลิมออกห่างจากคำสอน และไม่ออกมาต่อต้านอังกฤษ

ซุলাম อะห์มัด แรกๆ ก็อ้างว่าตนเป็นผู้ได้รับวะฮีย์ ต่อมาก็บอกว่าตนคือมะซีหฺ (ความจริงหมายถึงนบีอิซา) ที่ถูกสัญญาไว้ และสุดท้ายก็บอกว่าตนคือ (ศาสดา) นบี และว่าตนเป็นนบีที่ประเสริฐที่สุด

ในปีค.ศ. 1907 มีการถกเถียงกันระหว่างตัวเขากับอัลลอะฮ์ ชะนาอูลลอฮ์ และได้ท้าทายว่าใครโกหกขอให้อัลลอะฮ์ทำให้คนนั้นเป็นอหิวาตกโรคเสียชีวิต จากนั้นในปีค.ศ. 1908 ซุলাম อะห์มัด ก็ติดอหิวาตกโรคท้องร่วง เสียชีวิตในห้องส้วม ขณะกำลังนั่งถ่ายทุกข์ หากเป็นนบีจริง ตามหลักการเสียชีวิตที่ไหนก็ต้องฝังที่นั่น อย่างนั้นก็คงต้องฝังในบ่อส้วมแทน!

หลังจากสิ้นสุดเคาะลีฟะฮ์คนที่หนึ่งคือ นูรุดดีน ก๊อดยานีเยก็แตกเป็นสองสาขา

1. ก๊อดยานีเยสาขาก๊อดยาน มีผู้นำคือ มะห์มูด บิน ซุলাম อะห์มัด เชื่อว่าซุলাম อะห์มัดเป็นนบี
2. ก๊อดยานีเยสาขาลาโฮรีเย มีผู้นำคนสำคัญคือ มุฮัมมัด อลี คนเขียนอัลกุรอานฉบับแปลภาษาอังกฤษคนดัง เคยมีคนดังทั่วโลกหลายคนไปเยี่ยมด้วยความเข้าใจผิด และถูกถ่ายรูปไว้ แล้วโดนแอบอ้างว่าเป็นคนในกลุ่มเดียวกัน กลุ่มนี้เชื่อว่า ซุলাম อะห์มัด คือผู้มาฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งขัดกับที่ตัวของซุলাম อะห์มัดประกาศตัวเอง

ความเชื่อที่สำคัญ

- 1- นบีมุฮัมมัด ไม่ใช่คนสุดท้าย
- 2- มिरزا ซุলাম อะห์มัด คือนบีของยุคปัจจุบัน
- 3- มีคัมภีร์ใหม่ ชื่อ กิตาบุล-มุบีน
- 4- เชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด และการลงมาสถิตของอัลลอะฮ์ พวกเขาเชื่อว่านบีอิบรอฮีมมาเกิดใหม่เป็นนบีมุฮัมมัด และนบีอิซามาเกิดใหม่เป็นซุলাম อะห์มัด

- 5- เปรียบเทียบอัลลอฮ์ว่าเหมือนกับมัคลู้ก และว่า อัลลอฮ์มีทำผิด ทำถูก มีหลับ มีตื่น และบอกว่าพระเจ้าเป็นคนอังกฤษ พระองค์ติดต่อกับเขาโดยใช้ภาษาอังกฤษ
- 6- ยกเลิกการทำญิฮาด และใช้ให้ปฏิบัติตามผู้ปกครองชาวอังกฤษ
- 7- เปลี่ยนการทำฮัจญ์จากมักกะฮ์ ไปที่เมืองก๊อดยาน ประเทศอินเดียแทน
- 8- มุสลิมที่ไม่ศรัทธาตามก๊อดยานียถือเป็นกาเฟรเพราะว่าเขาปฏิเสธนบี
- 9- ไม่อนุญาตละหมาดญะนาซะฮ์ให้มุสลิมทั่วไปได้
- 10- ละหมาดตามหลังมุสลิมทั่วไปถือว่าละหมาदनั้นใช้ไม่ได้ ต้องมาละหมาดใหม่
- 11- อ้างว่าความหมายที่แท้จริงของอัลกุรอานมีแต่ซุลาม อะห์มัดเท่านั้นที่จะเข้าถึงได้ และปฏิเสธการปฏิบัติตามชะรีฮ์ทั้งหมด

อิกวานมุสลิมูน

“คิดดี ไม่เกี่ยงวิธีการ จึงไม่สำเร็จ”

ปี ค.ศ. 1923

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เน้นเรื่องการเมือง มุ่งหวังให้เกิดรัฐอิสลามที่ปกครองโดยกฎหมายอิสลามอย่างแท้จริง

นับตั้งแต่ที่อาณาจักรออตโตมัน(อูษมานียะฮ์)ที่เป็นจักรวรรดิอิสลามล่าสุด ล่มสลายลงไปในวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ.1923 ศัตรูของอิสลามก็ขาดกัลว่ามุสลิมจะรวมตัวกันได้ใหม่ จึงได้แบ่งมุสลิมเป็นประเทศย่อยต่าง ๆ เพื่อให้มุสลิมอ่อนแอ และยังมีขบวนการกระตุ้นให้เกิดการรักชาติมากจนเกินขอบเขต ทำให้มุสลิมสนใจแต่เรื่องในชาติของตนเองเท่านั้น ความเป็นพี่น้องมุสลิมเริ่มมีบทบาทและความสำคัญน้อยลงไปเรื่อย ๆ กอปรกับผู้นำประเทศมุสลิมส่วนใหญ่มีความหวงแหนในอำนาจ และยอมทำได้ทุกอย่างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน ใช้การเมืองนำการศาสนา บางครั้งถึงขนาดยอมตกเป็นเครื่องมือของศัตรูอิสลามเพื่อรักษาอำนาจก็มี มุสลิมจำนวนมากมีความฝันที่จะมีระบอบเคาะลีฟะฮ์ภายใต้ผู้นำคนเดียวอีกครั้ง มีความพยายามหลายครั้งเพื่อรวมตัวมุสลิมกันใหม่ เพื่อสร้างอาณาจักรมุสลิมที่เข้มแข็ง และฟื้นฟูระบอบเคาะลีฟะฮ์ให้กลับมา หนึ่งในความพยายามเหล่านั้นคือ การสร้างกลุ่มอิกวานมุสลิมูนขึ้นมา

ผู้ริเริ่มกลุ่มนี้ คือ **หะสัน อัล-บันนา (ค.ศ.1906-1949)** ในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1928 ประเทศอียิปต์ และได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วในโลกอิสลามและอื่น ๆ ทั่วโลก และมีนักคิดคนสำคัญคือ **สัยยิด กุตุบ(ค.ศ. 1906-1966)** ผู้เขียนหนังสือชื่อ **"ฟิ ซิลาลิล-กูราน"** ที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดอย่างมากจาก อบุล-อะอะลา อัล-เมาดูดี สัยยิดกุตุบได้อธิบายเรื่อง **"เตาฮีดฮากิมียะฮ์"** (อัลลอฮ์เป็นผู้ตัดสินองค์เดียวเท่านั้น) เกินเลยไปอีกมากจนได้ผลลัพธ์ออกมาว่า ผู้นำประเทศมุสลิม รวมทั้งผู้ที่เชื่อฟังพวกเขา และมุสลิมโดยรวมที่เชื่อฟังพวกเขา เป็นกาเฟรทั้งหมด เพราะพวกเขาไม่ยอมปกครองโดยใช้กฎหมายอิสลาม รวมทั้งทำตัวเป็นก้ำกึ่งสำคัญขัดขวางการมีรัฐอิสลาม การอธิบายแบบนี้เป็นข้ออ้างของการออกมาประท้วงขับไล่ผู้นำหลายครั้ง มีการใช้ความรุนแรง ไปจนถึงมีคนจำนวนไม่น้อยหลุดไปเป็นพวกของผู้ก่อการร้ายด้วยแนวคิดนี้

แนวทางของกลุ่มนี้ตามที่หะสัน อัล-บันนา ระบุไว้ใน ริสาละฮฺ อัล-มุฮ์ตะมَّر อัล-คอมิสไว้ว่า "กลุ่มอิความมุสลิมุนั้น เป็นการเผยแพร่แบบสลับ เป็นแนวทางแบบซุนนีย์ เป็นแกนแท้แบบซูฟี เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางกีฬา เป็นสมาพันธ์แห่งการศึกษาและวัฒนธรรม เป็นสถาบันแห่งเศรษฐกิจ เป็นทฤษฎีแห่งการปกครองสังคม"

การจะเป็นสมาชิกกลุ่มอิความได้ต้องให้บัยอะฮ์ผู้นำ ตามที่หะสัน อัล-บันนาได้อธิบายไว้ว่า "หลักสำคัญในบัยอะฮ์ของเรา มีสิบประการ คือ (1)ความเข้าใจ (2)ความบริสุทธิ์ใจ (3)การปฏิบัติ (4)การต่อสู้ (5)การเสียสละ (6)การเชื่อฟัง (7)การยืนหยัด (8)มีอิสระจากอิทธิพลความคิดต่างๆ (9)ยึดในความเป็นพี่น้อง (10)มีความไว้วางใจ"

อัลลอฮ์ตรัสว่า "..และหน้าที่ของเราคือการช่วยเหลือบรรดาผู้ศรัทธา" (สุเราะฮ์ฮุญรุม-47)

ปัจจุบันนี้เป็นเวลากว่า 90 ปีแล้วที่กลุ่มนี้ก่อตั้งขึ้นมา โดยยังไม่ประสบความสำเร็จ ยังไม่สามารถมีเคาะลีฟะฮ์ได้แม้เพียงคนเดียว หรือมีประเทศมุสลิม(ในแบบของอิความ)แม้เพียงประเทศเดียว ไม่ว่าจะมีความพยายามเพียงใด จะมีคนจริงใจและตั้งใจทำงานมากแค่ไหน แต่ความสำเร็จนั้นมาจากอัลลอฮ์ การที่ยังไม่มีความช่วยเหลือของอัลลอฮ์มา ย่อมเป็นตัวชี้วัดสำคัญว่ากลุ่มนี้มีปัญหา

ส่วนหนึ่งของปัญหาที่กลุ่มนี้เผชิญอยู่

- 1- ใช้การเมืองนำหน้าการศาสนา
- 2- พุ่งเททุกอย่างเพื่อความสำเร็จมากเกินไปจนละเลยเรื่องวิธีการที่ถูกต้องใสสะอาด เพราะความสำเร็จ(เตาฟีก)ที่เป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์ และความพยายามที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาเป็นหน้าที่ของมุสลิม
- 3- ในประเทศอียิปต์ และตูนิเซียใช้การแสวงหาอำนาจผ่านระบอบประชาธิปไตย ที่ถึงแม้จะสามารถเข้าไปมีอำนาจบริหารได้แล้ว แต่ระบอบนี้ก็มีพันธุการมากเกินกว่าจะสามารถก้าวข้ามไปถึงระบอบเคาะลีฟะฮ์ได้
- 4- ผู้นำสูงสุดแต่ละคนมักมีปัญหาเรื่องอะกีดะฮ์ที่ไม่ถูกต้อง บางคนก็ตำหนิเคาะซาบะฮ์ของท่านบี คือลัทธิลอบสุขุลัยฮิวะลัลลัม
- 5- เชิดชูหนังสือ **ฟิ ซิลาลิล-กูราน** ของซัยยิดคุตุบมากเกินความจำเป็น ทั้งที่ผู้เขียนเป็นเพียงนักคิดและนักเขียนวรรณกรรม ไม่ใช่ผู้มีความสมบูรณ์เป็นนักรรณาดิบายอัลกูรานได้ อีกทั้งมีข้อผิดพลาดนับไม่ถ้วน

- 6- มุ่งเน้นอะกีดะศุวะลาห์(รักเพื่ออัลลอฮ์) และละเลยอะกีดะศุบะรอห์(รังเกียจเพื่ออัลลอฮ์)
- 7- ไม่เน้นเรื่องการปลูกฝังอะกีดะศุที่ถูกต้อง แต่เน้นเรื่องการรวมคน และสร้างการอิทธิพลทางการเมือง
- 8- บางกลุ่มแม้ภายนอกดูสวยงามน่าชื่นชม แต่เบื้องลึกมีด้านมืด มีพวกนักเลงไว้ทำงานสกปรกที่พวกตนทำต่อหน้าไม่ได้ รวมทั้งใช้อิทธิพลทางการเมืองที่มีจัดการกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย
- 9- บางกลุ่มเมื่อมีคนในดีตนออกห่าง ก็จะพากันบอยคอต และเล่นงานต่างๆ นานา

กลุ่มมุสลิมก่อการร้าย

หลังปี ค.ศ. 1966

ท่านนบี คือลัลลอฮ์อูลัยฮิอะสสลัม ได้กล่าวว่า "จะมีชนกลุ่มหนึ่งเกิดขึ้นในช่วงท้ายของเวลา อายุ น้อย เบาปัญญา พวกเขาพูดแต่เรื่องศาสนา แต่พวกเขาออกจากอิสลาม(ไว)เหมือนลูกศรที่(ถูกปล่อย) ออกจากคันธนู ศรัทธา(อิมาน)ของพวกเขาไม่เลวหอคอย(ไปถึงหัวใจ) ไม่ว่าพวกเขาจะพบพวกเขา ณ ที่แห่งใดก็จงสังหารพวกเขา เพราะคนที่สังหารพวกเขาจะได้รับผลบุญตอบแทนในวันกิยามะฮ์" บันทึก โดยบุคอรี

การก่อการร้ายนับเป็นปัญหาใหญ่ในโลกอิสลามปัจจุบัน ที่เกิดจากการตีความอิสลามไปในทิศทาง การเมือง ห่างไกลจากหลักการพื้นฐานของบัญญัติอิสลาม ทำให้เกิดแนวทางแบบเคาะวาริจญ์ขึ้นอีกครั้ง ท่ามกลางโลกมุสลิม และต้องจ่ายด้วยราคาที่แสนแพงคือชีวิตและเลือดเนื้อของลูกหลานมุสลิมเอง และภาพ ของการสังหาร ด้วยการเชือดคอ การเผาสด และการระเบิดตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ทำลายภาพลักษณ์และความ งดงามที่แท้จริงของอิสลาม และก่อให้เกิดกระแสโรคเกลียดชังอิสลาม(อิสลามโฟเบีย)กระจายไปทั่วโลก

คนเหล่านี้เชื่อว่า อัลลอฮ์ส่งบรรดาเราะสูลมาเพื่อสร้างรัฐที่ปกครองโดยใช้กฎหมายอิสลาม คำว่าเตา ฮีด ของพวกเขาหมายถึงการใช้กฎหมายของอัลลอฮ์มาปกครอง และซิริกคือการไม่ยอมใช้กฎหมายของ พระองค์มาปกครอง ผู้นำที่ไม่ยอมใช้กฎหมายของอัลลอฮ์มาปกครองจะถูกละทิ้งว่าเป็น ฏอฮูต(สิ่งถูกสั่งการะอื่น จากอัลลอฮ์) ไม่ต่างกับกษัตริย์ฟิรอนและนัมรูด และคนของพวกเขา ที่รวมถึงกลุ่มคนที่ตรากฎหมายในรัฐสภา ข้าราชการ ตำรวจ ทหาร ผู้รู้ที่สนับสนุน อิหม่ามที่ดูอาให้พวกเขา ประชาชนที่เลือกพวกเขาเข้ามา ถือเป็นไพร่ พลของฏอฮูต ไม่ต่างกับไพร่พลของกษัตริย์ฟิรอนและนัมรูดที่จำเป็นต้องสังหาร และบ้านเมืองของพวกเขาถือเป็นบ้านเมืองกาเฟรที่อยู่ในภาวะสงคราม จำเป็นต้องอพยพหนีออกมา เพราะอาจถูกสังหารได้ทุกเมื่อ

พวกเขาเชื่อว่าชีวิตเลือดเนื้อที่พวกเขาสังหาร แบ่งเป็น 4 กลุ่ม

- 1- **กลุ่มที่สมควรถูกสังหารแล้ว** คือผู้ปกครอง และคนที่อยู่ฝ่ายเดียวกันกับพวกเขาทั้งหมด
- 2- **กลุ่มผู้ศรัทธา** คือผู้ที่ไม่ยอมรับผู้ปกครอง และร่วมมือกันกับพวกเขาในการต่อต้าน คนเหล่านี้ไม่ อนุญาตให้สังหารพวกเขาเว้นแต่มีความจำเป็นเท่านั้น

- 3- คนที่เป็นกาเฟรเดิม ๆ ถือว่าพวกเขาสมควรถูกสังหารอยู่แล้ว ถึงแม้จะเข้ามาด้วยวิธีชาที่ถูกต้อง ถือเป็นชาวซิมมะฮฺ(ผู้ได้รับการคุ้มครอง) เพราะอำนาจผู้ปกครองไม่มีผลใช้เนื่องจากพวกเขาตกศาสนาไปแล้ว
- 4- กลุ่มคนที่ยังไม่รู้สถานะว่าอยู่ในกลุ่มใด เนื่องจากอยู่ในบ้านเมืองกาเฟรที่เป็นภาวะสงครามจึงอนุญาตให้สังหารได้แม้ไม่มีความจำเป็นก็ตาม

เพื่อให้เข้าใจพวกเขามากขึ้น จึงขอแบ่งการก่อการร้ายเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 กำเนิดเชื้อความคิด เกิดจากการตีความอิสลามแบบผิด ๆ แม้จะไม่ได้มีเจตนาไปถึงการก่อการร้ายก็ตาม แต่ผลที่ออกมานำไปสู่ระยะที่ 2 และ 3 ตามลำดับ เริ่มต้นในปี ค.ศ. 1939 จากการบรรยายของอบูล-อะฮฺลา อัล-เมาดูดี ในหัวข้อ "ทฤษฎีอิสลาม" ภายหลังได้ถูกตีพิมพ์ออกมา และถูกแปลเป็นภาษาอาหรับในปี ค.ศ. 1946 ที่มีสรุปใจความว่า พวกกาเฟร และมุชริก ในทุกยุคทุกสมัย ไม่เคยปฏิเสธการมีอยู่ของอัลลอฮ์ ยอมรับว่าอัลลอฮ์เป็นผู้สร้างและบริหาร แม้กระทั่งตัวของกษัตริย์ฟิรฎอนและนัมนูตเองก็ยอมรับเรื่องนี้ แต่เรื่องที่ขัดแย้งกันคือ ใครคือผู้มีอำนาจในแผ่นดินของเขา ที่สามารถปกครองหรือออกกฎหมายอย่างไรก็ได้ต่างหาก ผู้ที่ศึกษางานของเขาจะเห็นได้ชัดว่าเขาได้วางพื้นฐานสำคัญไว้ 3 ประการ คือ

- 1- ผู้ปกครองโลกมุสลิมในปัจจุบันนี้ คือ ฆอซฏฺจำเป็นต้องถูกถอดถอน
- 2- ภารกิจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมุสลิมคือ การสร้างสังคมมุสลิม
- 3- ต้องปลุกตัวออกห่างจากผู้รู้ทั้งหลาย โดยอ้างว่าเป็น ผู้รู้เข้ารับใช้ผู้ปกครอง

และคนต่อมาคือ ซัยยิด กุตุบ (ค.ศ.1906-1966) ที่หลงใหลทฤษฎีของ อบูล-อะฮฺลา อัล-เมาดูดีอย่างมาก ได้สานต่อแนวคิด และต่อยอดไปไกล ได้มีการอธิบายและตีความเรื่อง **เตาฮิดฮากิมียะฮฺ**(อัลลอฮ์องค์ที่มีสิทธิ์ปกครองและออกกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว) อย่างกว้างขวาง และได้เปลี่ยนจากเดิมที่เป็นเพียงทฤษฎีมาสู่การลงมือปฏิบัติจริง ความคิดของซัยยิด กุตุบมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางทั้งในกลุ่มอิควานเองและกลุ่มอื่น ๆ และได้นำไปสู่การมีระยะที่ 2 และ 3 ต่อไป

แนวคิดในระยะแรกพอจะสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

- 1- พันธกิจที่สำคัญที่สุดของบรรดานบี คือการสร้างรัฐอิสลาม และเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างนบีกับประชาชาติของเขาเป็นเรื่องว่าใครเป็นผู้มีอำนาจปกครองที่แท้จริง
- 2- ผู้ปกครองโลกมุสลิมทุกคนเป็น กาเฟร และเรียกว่า ฆอซฏฺ(สิ่งถูกสลักการะอื่นจากอัลลอฮ์)
- 3- เรียกร้องให้ออกห่างและทำการถอดถอนผู้ปกครองเหล่านั้น
- 4- ไม่มีชุมชนมุสลิมที่แท้จริงบนโลกใบนี้ และจำเป็นต้องสร้างขึ้นมาให้ได้

5- มีความเห็นว่าจะต้องแยกประชาชนออกจากผู้รู้ (ไม่ให้ฟังผู้รู้ที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับเขา)

ระยะที่ 1 นี่สิ้นสุดลงไปพร้อมกับการที่ซัยยิด กุตุบ ถูกประหารชีวิตไปพร้อมกับพรรคพวกของเขา รวมถึงสมาชิกในกลุ่มของอิควานหลายพันคนถูกจับขัง หลังจากที่มีการเปิดโปงขบวนการลับ(ต้นซิมชีรีย)ของกลุ่มอิควาน

ระยะที่ 2 เริ่มก่อตัว (ยังไม่ตัดกัฟิรคนทั่วไป) หลังจากที่ถูกซัยยิด กุตุบถูกประหาร และสมาชิกในกลุ่มอิควานหลายพันคนถูกจับเข้าคุก ความเจ็บช้ำที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดแนวคิดเรื่องการ ตักฟิร (การตัดสินผู้อื่นว่าเป็นกาเฟร) แพร่ไปในกลุ่มเยาวชนของอิควาน และได้เกิดกลุ่มใหม่ขึ้นมาอีกหลายกลุ่ม ซึ่งพอจะแบ่งรวม ๆ ออกได้ 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 กลุ่มที่ออกมาตักฟิร(กล่าวหาผู้อื่นว่าพ้นสภาพจากการเป็นมุสลิม)อย่างชัดเจน โดยใช้หลักการของเคาะวาริจญ์ กลุ่มที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดคือ **ญะมาอะฮ์ อัต-ตักฟิร วัล-ฮิจาเราะฮ์** ก่อตั้งโดยซุกรี มุศตอฟา แต่ก็ถูกกวาดล้างไปจนหมดสิ้น

ประเภทที่ 2 กลุ่มที่ภายนอกคือการเผยแพร่อิสลาม(ตะอฺวะฮ์) แต่ภายในคือการตักฟิรผู้ปกครองและประชาชน กลุ่มที่รู้จักมากที่สุดคือ **ญะมาอะฮ์ อัล-ญิฮาด อัล-มิกรียะฮ์** และ **อัล-ญะมาอะฮ์ อัล-อิสลามียะฮ์**

ลักษณะที่สำคัญของระยะที่ 2 มีดังนี้

- 1- ในระยะนี้เริ่มมีการตีพิมพ์แนวคิดแบบเคาะวาริจญ์เป็นการเฉพาะแทรกลงไปในหนังสือต่าง ๆ ซึ่งเป็นการรวบรวมหลักการพื้นฐานต่าง ๆ ที่ได้จากระยะที่ 1
- 2- พยายามปลุกฝังให้เกิดการยอมรับหลักการ **"จำเป็นต้องสู้รบกับประเทศมุสลิมเพื่อฟื้นฟูระบอบเคาะลีฟะฮ์ขึ้นมา"**
- 3- ยอมรับหลักการ **"การต่อสู้กับกาเฟรที่เป็นมุสลิมตักฟิร ต้องมาก่อนการต่อสู้กับกาเฟรเดิม"** และเริ่มมีการปฏิบัติการรุนแรงกับคนในประเทศ และในระยะนี้พวกเขาไม่คิดถึงการต่อสู้กับศัตรูอิสลามอย่างพวกยิวหัวรุนแรงเลยแม้แต่ครั้งเดียว
- 4- มีการขยายกรอบการตักฟิรเพิ่มขึ้น และอนุญาตให้สังหารคนเหล่านั้นได้
- 5- เริ่มมีสัญญาณความรุนแรงเกิดขึ้นโดยใช้ประเทศอัฟกานิสถานเป็นดินแดนบ่มเพาะเยาวชนรุ่นใหม่ ฝึกอบรมทั้งทางด้านความคิดและร่างกายที่นั่น จากนั้นก็ส่งกลับไปประเทศของพวกเขา เพื่อเป็น

กำลังต่อต้านผู้ปกครองในประเทศนั้น ๆ ไม่ได้เหมารวมว่ามุสลิมที่ไปช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมที่อัฟกานิสถานเป็นพวกก่อการร้ายทั้งหมด เพราะคนที่ดีก็มีมากมายเช่นกัน)

6- ในระยะนี้ยังไม่มีการดักฟิรประชาชนทั่วไป

ระยะที่ 2 นี้ เป็นระยะที่กินเวลาราว 10 ปี มีปฏิบัติการลอบสังหารผู้นำคนสำคัญหลายคน ระยะนี้สิ้นสุดลงด้วยการที่คน 2 กลุ่มนี้ถูกผู้ปกครองตามล่าตัว บางคนก็ถูกสังหาร ถูกจองจำ หรือหนีลี้ภัยไปประเทศอื่น บางส่วนก็ลี้ภัยไปที่อัฟกานิสถาน และใช้ที่นั่นเป็นแหล่งเผยแพร่อุดมการณ์เคาะวาริจญ์ของพวกเขา และได้ล้างสมองเยาวชนดี ๆ ที่เดินทางมายังประเทศอัฟกานิสถานเพื่อช่วยเหลือพี่น้องของเขา แต่แกนนำบางส่วนที่ถูกจับกุมได้ก็ออกมาประกาศว่า พวกเขากลับตัวกลับใจแล้ว วัลลอฮุอะอูลัม

ระยะที่ 3 จัดตั้งกลุ่มก่อการร้ายขึ้นอย่างเป็นระบบ (มีการดักฟิรคนทั่วไป) เป็นระยะที่แนวคิดต่างๆ ตกผลึกแล้ว และได้รับการยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องถกเถียงกันอีก และได้แพร่แนวคิดนี้ไปทั่วโลกอิสลามอย่างรวดเร็ว และได้เกิดกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ อัลไกด้า(กอติตะฮฺ) และไอซิส (ดาอิช) เป็นต้น

หลักการพื้นฐานที่เกิดขึ้นในระยะนี้คือ

1- ดักฟิรคนทั่วไปทั้งหมด และอนุญาตให้สังหารคนทั่วไป โดยแบ่งเป็น 4 ส่วนคือ

- 1) มีการเขียนหนังสือออกมาอย่างชัดเจนกล่าวถึงหลักการพื้นฐานของแนวคิดนี้
- 2) ขยายการดักฟิรไปครอบคลุมประชาชนทุกคน ยกเว้นแนวร่วมที่เห็นด้วยกับการต่อต้านผู้นำ
- 3) เกิดหลักการ **"ผู้ใดไม่ดักฟิรมุสลิมที่ตกศาสนา (กาเฟรมูรตัด) ย่อมเป็นกาเฟรไปด้วย"**
- 4) ไม่ยอมรับข้ออ้างใดๆ ทั้งสิ้น คนทุกคนต้องรู้ว่าการปกครองโดยใช้กฎหมายอื่นที่ไม่ใช่

อิสลามถือเป็นการตกศาสนา

2- ไม่นับผู้รู้อื่นว่าเป็นผู้รู้ และถือว่าบุคคลเหล่านั้นคือ ผู้รับใช้ผู้ปกครองที่ชั่วร้าย ถือว่าเป็นคนที่ตกศาสนาไปแล้ว อนุญาตให้สังหารได้

3- ฉวยโอกาสเมื่อมุสลิมเจ็บปวด หรือถูกรังแกจากประเทศต่าง ๆ เผยแพร่แนวคิดของพวกเขาตนเอง

4- เท้าหนักไปที่แนวคิดของพวกเขาที่ว่า **"เป้าหมายของอิสลามที่แท้จริงคือ การสร้างระบอบเคาะลีฟะฮ์ขึ้นมา"**

5- ประกาศอย่างชัดเจนว่าประเทศมุสลิมทั้งหมดเป็นประเทศกาเฟรตกมูรตัดอยู่ในภาวะสงคราม และจำเป็นต้องอพยพหนีออกมา หมายรวมถึงเมืองมักกะฮ์หรือมะดีนะฮ์ด้วย ไม่อย่างนั้นอาจโดนลูกหลงไปด้วย

ข้อเตือนใจ

การที่พวกเขาบอกว่าต้องอพยพออกมาจากประเทศมุสลิมรวมทั้งมักกะฮ์และมะดีนะฮ์ด้วยนั้น แต่ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม กลับได้รับรองว่าที่มักกะฮ์ไม่ต้องมีการอพยพอีกแล้ว ท่านได้กล่าวว่า **"ไม่มีการอพยพ(ออกจากมักกะฮ์)อีกแล้วหลังพิชิต(มักกะฮ์)ได้ ..."** บันทึกโดยบุคอรีและมุสลิม และท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม ยังกล่าวรับรองเมืองมะดีนะฮ์อีกว่า **"และมะดีนะฮ์นั้นดีกว่าสำหรับพวกเขา หากพวกเขารู้จริง"** บันทึกโดยมุสลิม

และการเผยแพร่(ตะอฺวะฮ์)ของบรรดานบีวางอยู่บนแนวทางที่สำคัญ คือ

- 1- เรียกร้องไปสู่การให้เอกภาพ(เตาฮีด)ต่ออัลลอฮ์
- 2- อธิบายข้อบัญญัติต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติที่ทำให้ศรัทธา(อีมาน)สมบูรณ์
- 3- ปลุกฝังเรื่องการศรัทธาต่อวันกิยามะฮ์ในหัวใจ ว่าพวกเขาต้องถูกนำตัวกลับไปหาพระองค์ และจะต้องถูกสอบสวนในสิ่งที่พวกเขาทำ
- 4- การขัดเกลาลิใจ และปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมทั้งดงาม

ปัญหาที่สำคัญของกลุ่มก่อการร้ายคือ พวกเขาเพิกเฉยกับหลักการพื้นฐานเหล่านี้ และไปให้น้ำหนักกับกรณีการปกครองโดยไม่ใช้กฎหมายอิสลามมากเกินไป ท่านอิบนุญะมียะฮ์ ได้กล่าวว่า **"เป็น(เพียง)สุนนะฮ์ที่ให้มุสลิมมีผู้นำคนเดียว คนที่เหลือให้เป็นผู้แทนเขา แต่หากสมมติว่าอุมมะฮ์ต้องออกจาก(อิหม่ามคนเดียว)คนนั้นเพราะมีบางคนฝ่าฝืน และคนที่เหลืออ่อนแอ(ไม่สามารถปกป้องได้) หรือเพราะเหตุใดก็ตาม แล้วกลายเป็นมีผู้นำหลายคน ผู้นำแต่ละคนก็มีหน้าที่ต้องดำรงขอบเขตของศาสนา และดูแลเรื่องสิทธิ(ของประชาชน)อย่างครบถ้วน"** จากหนังสือมััจมูอ อัล-พะตาวา

อ้างอิง

- 1- อัล-เมาซุอะฮ์ อัล-มุยัสสะเราะฮ์ ฟีล-อัดยาน วัล-มะซาฮิบ วัล-อะห์ซาบ อัล-มุอาศะเราะฮ์, ดร. มานิอุ บิน ฮัมมาด อัล-ญะหะนีญ พิมพ์ในนามขององค์กร WAMY ปีที่พิมพ์ ค.ศ. 2003
- 2- ฟีร็อก มุอาศะเราะฮ์ ตันตะลีบ อิลัล-อิสลาม วะบะยาน เมากีฟีล-อิสลาม มินฮา, ดร. ซอลิบ บิน นอลี อัล-อิวาญียู ปีที่พิมพ์ ค.ศ. 2005
- 3- เมาซุอะตุล-ฟีร็อก วัล-มะซาฮิบ วัล-อัดยาน อัล-มุอาศะเราะฮ์, ดร. มัมดูห์ อัล-หะรีบี
- 4- อัล-บิตะอ์ วัล-มุห์ตะษะต วะมา ลา อัศละ ละฮ์, ฮัมมุด บิน अबดุลลอฮ์ อัล-มุญีร ปีที่พิมพ์ ค.ศ. 1999
- 5- อัต-ตะอ์วีล อัล-ฟาสิต วะอะษะรุฮ์ อัล-ลัยยิฮ์ อะลัล-อุมมะฮ์, มุฮัมมัด อัต-ดาร์ดีรีย์
- 6- อัล-กิตะเราะฮ์ อัล-กามิละฮ์ ลีเคาะวาริจญ์ อัครีนา อัล-กออิดะฮ์ ดาอิซ วะอะเคาะวาติฮา, อิบรอฮีม บินศอลิห์ อัล-มุห์ยิมิด ปีที่พิมพ์ ฮ.ศ. 1436
- 7- อัลฮิกมะฮ์ มินัต-ตารีค, ดร. อุษมาน เคาะมีส
- 8- ซัยร อัล-อะฮ์ลาม วัน-นุปะลาห์, อิหม่ามชะฮะบีย
- 9- มุซกกีเราะฮ์ อัล-ฟีร็อก ของหะสัน อัล-ลัยยิด มุตะวัลลีญ ปีที่พิมพ์ ค.ศ. 1980
- 10- ทางนำไปสู่อัลเลาะห์ จากหลักวิชาจิตวิทยาของอิสลาม, อ.อาลี บินญุส ไชยา, จัดพิมพ์โดยร้าน ส.วงศ์เสงี่ยม
- 11- ตอริกอตูลลอฮ์ แนวทางแห่งอัลอิสลาม, มุฮัมมัด ดำรงค์หวัง, จัดพิมพ์โดยร้าน ส.วงศ์เสงี่ยม
- 12- อัลอิควาน อัลมุสลิมูน แปลและสรุปโดย อ.ริฎอ อะหมัด สมะดี
- 13- <http://www.dorar.net/enc/firq>
- 14- <http://shiaweb.org>
- 15- <http://www.bohra.net/>
- 16- <http://www.mumineen.org/>
- 17- <http://www.ahl-alquran.com>
- 18- ฟังการถกประเด็นกันไปมาระหว่างผู้รู้หลายกลุ่ม และข้อมูลอื่น ๆ ผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ อีกมากมาย

อภิธานศัพท์

คำ	ความหมาย
เคาะลีฟะฮ์	ผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดของมุสลิม, กาหลิบ
เตาเบฮ์	กลับเนื้อกลับตัวด้วยความสำนึกผิด
เตาฮีด	เอกภาพ, ทำให้เป็นหนึ่ง, ความเชื่อเรื่องอัลลอฮ์องค์เดียว
เนียะมัด	สิ่งดีๆ ที่ได้มาเพราะความโปรดปรานของพระเจ้า
เราะสูล	ศาสนทูตของพระเจ้า
เศาะฮาบะฮ์	สาวกของท่านศาสดามุฮัมมัด คืออัลลัลลอฮ์ออลัยฮิวะสัลลัม
กอฎอ	ลิขิตของพระเจ้า
กอดัร	ลิขิตของพระเจ้า
กะรอมีฮ์	เรื่องปาฏิหาริย์
กัรบะลาฮ์	สถานที่แห่งหนึ่งอยู่ใกล้กับเมืองกูฟะฮ์ เป็นสถานที่ ๆ ท่านมุฮัมมัดต้องพลีชีพ
กาเฟร	ผู้ปฏิเสธศรัทธา
กียามะฮ์	โลกหน้า, โลกหลังพ้นจากความตาย
กุโบร์	หลุมศพ
ฮัยยะตุลกุบรอ	การหลบเร้น(หายตัวไป)ครั้งใหญ่ของอิหม่ามมะฮ์ดี อิหม่ามคนที่ 12 ของชีอะฮ์ ตั้งแต่ ฮ.ศ. 329 จนถึงปัจจุบัน
ชะฟาอะฮ์	การขออนุญาตจากอัลลอฮ์ในโลกหน้า
ชะฮาดะฮ์	การกล่าวปฏิญาณตน(เพื่อเข้ารับอิสลาม)
ชาวสุนนะฮ์	ผู้ที่ให้ความสำคัญกับแบบฉบับของท่านศาสดา หรือผู้ที่ยอมรับชะรีอะฮ์ของท่านศาสดา
ชาวอะฮ์รอฟ	คนที่มีคุณความดีความซื่อสัตย์ที่จะถูกกักตัวไว้บริเวณที่เรียกว่า อะฮ์รอฟ อยู่ระหว่างสวรรค์กับนรก ที่ในที่สุดก็จะได้เข้าสวรรค์
ชีริก	การตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์, แสวงหาอื่นจากอัลลอฮ์มาเคียงคู่กับพระองค์
ชีกรุลลอฮ์	การรำลึกถึงพระเจ้า, การกล่าวสรรเสริญพระเจ้า
ญิบรีล	ทูตสวรรค์, กาเบรียล
ญิฮาด	การพยายามเพื่อให้ศาสนาอิสลามสูงเด่น

ภอซุต	สิ่งที่ถูกลักการะอื่นจากอัลลอฮ์
ดุนยา	โลกนี้, ชีวิตในโลกนี้
ดุอาอ์	การขอพรจากพระเจ้า
ตะวัสสุล	การใช้สื่อกลางเพื่อแสวงความใกล้ชิดกับอัลลอฮ์
ตักฟิร	การตัดสินว่าบุคคลอื่นว่าพ้นสภาพจากการเป็นมุสลิมแล้ว
ดัชบิฮ์	การเปรียบเทียบ, การเทียบว่าสิ่งถูกสร้างมีส่วนเหมือนกับพระเจ้า
ตาบิอิน	ยุคที่ต่อจากยุคของเศาะฮาบะฮ์
นักตะเศาะวูฟ	ผู้ที่หลงใหลแนวทางของซูฟี, ผู้ที่เน้นการขัดเกลาจิตใจ
นักฟิกฮ์	นักนิติศาสตร์อิสลาม
บิตอะฮ์	ศาสนิกที่คิดค้นขึ้นมาเองในภายหลังการจากไปของท่านศาสดา
ฟิกฮ์	ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคปฏิบัติในศาสนาอิสลาม
มะจุซีย์	ผู้นับถือศาสนาไซโรอิสเตอร์, พวกที่บูชาไฟ
มะอฺคุม	ผู้ไร้บาป, ผู้ไร้มลทิน
มัคছু้ก	ทุกสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นมา, สรรพสิ่งทั้งหลาย
มัชฮับ	สำนักคิด, แนวทาง
มุนาฟิค	คนหน้าไหว้หลังหลอก, คนกลับกลอก, คนที่เสแสร้งเข้ารับอิสลาม
มูรตัด	การพ้นสภาพจากการเป็นมุสลิม
มุฮ์มิน	ผู้ศรัทธา, ผู้มีศรัทธาอย่างแน่นแฟ้น
วะลี	ผู้ที่พระเจ้ารัก, ผู้ปกครอง, ผู้ที่มีตำแหน่งใกล้ชิดกับอัลลอฮ์
วะคียะฮ์	คำสั่งเสีย, ในชีอะฮ์ หมายถึง คำสั่งเสียของท่านศาสดาหรือของอิหม่ามคนก่อน ให้แก่อิหม่ามคนต่อไปให้ทำหน้าที่ปกครองมุสลิมต่อจากตนเอง
วะฮีย์	วิวรณ์
วาญิบ	สิ่งที่ต้องทำ ไม่ทำถือเป็นบาป
คิฟัต	คุณลักษณะ, โดยทั่วไปหมายถึง คุณลักษณะของพระเจ้า
คิรอฎ	สะพานที่ทอดผ่านไปสู่สวรรค์ที่เบื้องใต้มีนรกอยู่ มุสลิมจะต้องข้ามผ่านในโลกหน้า
ซะละฟียะฮ์	บุคคลที่ดำเนินตามแนวทางของชาวสะลัฟ
สะลัฟ	ชาวสะลัฟ หมายถึงคนใน 3 ยุคแรก บ้างก็ว่า 300 ปีแรก
สุญูด	การกราบลงกับพื้น

สุนนะฮ์	แบบฉบับของท่านศาสดา
สุนเนีย	กลุ่มมุสลิมที่ไม่ใช่ชีอะฮ์
ซูเราะฮ์	ชื่อเรียกบทต่าง ๆ ในคัมภีร์อัลกุรอาน
หะรอม	ของต้องห้าม, สิ่งที่ไม่ห้ามทำ
หะلال	ของที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้, สิ่งที่ทำได้
หุกุม	ตัดสิน
อะมัล	การกระทำ, การทำความดี
อะฮ์ลุลกะลาม	กลุ่มที่นิยมวิพากษ์ศาสตร์, ผู้ที่ชอบใช้ตรรกศาสตร์ในการถกเถียง
อาคิเราะฮ์	โลกหน้า, โลกหลังพ้นจากความตาย
อายะฮ์	วรรคต่าง ๆ ในแต่ละซูเราะฮ์
อินชาอัลลอฮ์	หากพระเจ้าประสงค์
อิบลีล	หัวหน้าของมารร้าย
อิบาดะฮ์	พิธีกรรมทางศาสนา, ทุกการกระทำและคำพูดที่ทำให้อัลลอฮ์พอพระทัย
อิรอะดะฮ์เกานียะฮ์	สิ่งที่ดีและไม่ดีที่พระเจ้าประสงค์ให้มีขึ้น และต้องเกิดขึ้นจริงเสมอ
อิรอะดะฮ์ซุฮ์รียะฮ์	สิ่งดี ๆ ที่พระเจ้ารัก ซึ่งพระองค์อาจประสงค์หรือไม่ประสงค์ให้เกิดขึ้นจริงก็ได้
อิหม่าม	ผู้นำ, ผู้ทำหน้าที่นำละหมาด, ในนิกายชีอะฮ์หมายถึง ผู้นำที่พระเจ้าทรงแต่งตั้งให้มาปกครอง
อีมาน	ศรัทธา, เชื่อ
ฮะดีษ	คำสอนของท่านศาสดา, ทุกคำพูด การกระทำ การยอมรับ จริยธรรมหรือรูปลักษณ์ของท่านศาสดามุฮัมมัด คือลัทธิลุลอฮ์ลุลยฮ์วะลล์ลัม